

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Darina Ondřejková

Právní analýza příjmové stránky státního rozpočtu

Diplomová práce

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Právní analýza příjmové stránky státního rozpočtu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 113 940 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 30. 7. 2024

.....

Darina Ondřejková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce, paní JUDr. et Mgr. Taťáně Zelenské, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce a za její ochotu, cenné rady a připomínky.

Obsah

Úvod	7
1 Základní pojmy	9
1.1 Rozpočtové právo	9
1.2 Prameny rozpočtového práva	10
1.3 Veřejné rozpočty.....	11
1.4 Státní rozpočet	11
1.4.1 Funkce státního rozpočtu.....	12
1.4.2 Obsah státního rozpočtu	13
1.4.3 Státní závěrečný účet	14
2 Příjmy státního rozpočtu dle zákona o rozpočtových pravidlech	15
2.1 Výnosy daní.....	15
2.1.1 Daně z příjmů	17
2.1.2 Majetkové daně.....	18
2.1.3 Daň z přidaného hodnoty.....	19
2.1.4 Spotřební daň.....	20
2.1.5 Energetické daně.....	20
2.1.6 Daň z hazardních her	20
2.2 Příspěvky z pojistného na sociální zabezpečení	21
2.3 Výnosy z podílu na clech.....	22
2.4 Poplatky	23
2.5 Ostatní příjmy státního rozpočtu	23
3 Členění příjmů státního rozpočtu dle rozpočtové skladby	28
3.1 Odpovědnostní třídění	28
3.2 Druhové třídění.....	29
3.3 Ostatní hlediska třídění.....	31
4 Analýza příjmové stránky státního rozpočtu.....	33
4.1 Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.....	33

4.2	Změna vyhlášky o rozpočtové skladbě.....	35
4.2.1	Vývoj dle odpovědnostního hlediska	36
4.2.2	Vývoj dle druhového hlediska	37
4.3	Změna zákona o rozpočtovém určení daní	40
4.4	Vliv pandemie koronaviru na příjmy státního rozpočtu	43
4.5	Srovnání právní úpravy se Slovenskou republikou	46
Závěr		50
Bibliografie		52
Abstrakt		57
Abstract		57
Klíčová slova		57
Key words		57

Seznam použitých zkratk

ČNB	Česká národní banka
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DPH	Daň z přidané hodnoty
DPFO	Daň z příjmů fyzických osob
DPPO	Daň z příjmů právnických osob
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
MF	Ministerstvo financí
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
SFDI	Státní fond dopravní infrastruktury
ÚPDI	Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře
ÚSSZ	Územní správa sociálního zabezpečení
ZDHH	Zákon č. 187/2016 Sb., o dani z hazardních her, ve znění pozdějších předpisů
ZDPH	Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
ZHH	Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Cílem této diplomové práce je provedení právní analýzy příjmové stránky státního rozpočtu, včetně vývoje její struktury a právní úpravy, které nastaly v důsledku legislativních změn a vnějších vlivů na státní rozpočet v období let 2017-2023. Státní rozpočet jako veřejný rozpočet tvoří základní a také nejdůležitější část rozpočtové soustavy České republiky. Jedná se o finanční plán státu na daný rozpočtový rok, jehož nedílnými součástmi, bez kterých by stát nemohl řádně hospodařit, jsou jak jeho výdaje, tak i příjmy. Právě příjmy státního rozpočtu jsou v této práci podrobeny právní analýze, a to i vzhledem k tomu, že příjmová stránka státního rozpočtu představuje aktuální téma v souvislosti s obdobím pandemie koronaviru a následnou energetickou krizí, které přispěly k rostoucímu deficitu státního rozpočtu. Obecně je téma státního rozpočtu vzhledem k jeho každoročnímu sestavování a schvalování v podobě zákona vždy aktuálním a veřejností často probíraným tématem. I z tohoto důvodu jsem se problematice tohoto institutu rozhodla ve své diplomové práci věnovat.

Práce je rozdělena do 4 kapitol. První kapitola vymezuje základní pojmy institutu státního rozpočtu, které se budou prolínat celou diplomovou prací. Druhá kapitola je následně zaměřena na právní analýzu struktury příjmů státního rozpočtu, která si klade za cíl důkladně rozebrat, jak jsou jednotlivé příjmy vymezeny v zákoně č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „***zákon o rozpočtových pravidlech***“). Třetí kapitola se poté věnuje úpravě jednotného třídění příjmů státního rozpočtu dle rozpočtové skladby upravené vyhláškou č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „***vyhláška o rozpočtové skladbě***“), neboť příjmy státního rozpočtu jsou tříděny dle jednotlivých hledisek stanovených touto vyhláškou. Čtvrtá kapitola představuje praktickou část této diplomové práce. V rámci praktické části je rozebrán vývoj právní úpravy příjmů státního rozpočtu v rozmezí let 2017-2023. S ohledem na termín odevzdání diplomové práce, byly zohledněny i některé legislativní změny plánované na rok 2024. V tomto sledovaném období nabyl účinnosti zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „***zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti***“), součástí této kapitoly bude proto i zhodnocení dopadu tohoto zákona na příjmy státního rozpočtu. Významné změny nastaly také v rámci přijetí nové vyhlášky o rozpočtové skladbě nebo novel zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „***zákon o rozpočtovém určení daní***“). Při zhodnocení vývoje příjmové stránky budou užitečná i hlediska rozpočtové skladby vymezená ve třetí kapitole. Součástí praktické části bude

také zhodnocení dopadů pandemie koronaviru a následné energetické krize na právní úpravu příjmů státního rozpočtu, neboť tyto události poměrně podstatným způsobem ovlivnily hospodaření státního rozpočtu ve sledovaném období. V závěrečné části čtvrté kapitoly diplomové práce je provedeno mezinárodní srovnání právní úpravy příjmové stránky státního rozpočtu. Toto srovnání se zaměřuje na komparaci legislativních rámců České republiky a Slovenské republiky.

Při vypracování teoretické části diplomové práce jsem čerpala z odborné literatury a příslušných legislativních předpisů upravujících dané oblasti. V rámci praktické části jsem se převážně zaměřila na jednotlivé novelty analyzované právní úpravy, které mi umožnily porovnat legislativní změny v průběhu sledovaného období. Významným zdrojem informací byly důvodové zprávy k těmto novelám, zejména ve vztahu k vyhlášce o rozpočtové skladbě a zákonu o rozpočtovém určení daní, které mi poskytly hlubší porozumění významu přijatých legislativních změn. Klíčovým zdrojem při zpracování této práce byly také státní závěrečné účty za příslušná rozpočtová období, které mi poskytly přesná data nezbytná pro analýzu zkoumané problematiky.

Z hlediska metodologie řešení byly v práci využity metody právní analýzy, přičemž byla podrobně zkoumána struktura a vývoj příjmové stránky státního rozpočtu. Metoda komparace byla aplikována při srovnání jednotlivých změn právních předpisů v průběhu sledovaného období. Dále byla použita metoda deskripce, jejímž prostřednictvím byly podrobně popsány zjištěné skutečnosti.

1 Základní pojmy

V úvodní kapitole diplomové práce je nezbytné definovat klíčové pojmy související s institutem státního rozpočtu. Charakteristika základních pojmů týkajících se státního rozpočtu je nezbytná pro správné porozumění zkoumané problematice.

1.1 Rozpočtové právo

Rozpočtové právo představuje jedno z pododvětví fiskální části finančního práva a stejně jako finanční právo, i rozpočtové právo je svou charakteristikou považováno za právo veřejné. Veřejné právo je typické nadřazeností veřejné moci, kterou disponuje stát, územní samosprávné celky a ostatní veřejnoprávní korporace, nad ostatními subjekty práva, kterými jsou fyzické a právnické osoby. Rozpočtové právo je v tomto ohledu však specifické a upravuje vztahy mezi samotnými nositeli veřejné moci navzájem, například ministerstvem financí (dále jen „MF“) a správci kapitol státního rozpočtu. Subjektem zde tedy není fyzická či právnická osoba, a tudíž vztahy rozpočtového práva neobsahují charakteristický rys nadřazenosti veřejné moci. Neznamená to však, že se nejedná o veřejné právo.¹

Vzhledem k uvedené veřejnoprávní povaze rozpočtového hospodaření státu bylo nutné, aby pravidla hospodaření a celý rozpočtový proces byly upraveny zvláštními právními předpisy. Soubor těchto právních předpisů poté tvoří rozpočtové právo. Jednotnou definici rozpočtového práva v odborné literatuře však nenalezneme. Například Karfíková odvozuje definici rozpočtového práva z definice práva finančního a nahlíží na něj tedy jako na: „*Souhrn právních pravidel, která upravují rozpočtové vztahy, rozpočtová práva, rozpočtové pravomoci, rozpočtové povinnosti, a rovněž vymezuje určitá pravidla a deklaruje určité skutečnosti.*“² Na druhou stranu Marková na rozpočtové právo nahlíží jako na: „*Soubor právních norem, které upravují soustavu veřejných rozpočtů, obsah veřejných rozpočtů, fondovní hospodaření, rozpočtový proces a vztahy vznikající při tvorbě, rozdělování a používání peněžní masy.*“³

Obě definice vymezují rozpočtové právo, každá z nich však na základě různých hledisek. Karfíková definuje rozpočtové právo spíše z obecného hlediska, zaměřuje se na právní rámec rozpočtového práva, vymezuje jeho práva, vztahy, pravidla a povinnosti. Na rozdíl od toho Marková poskytuje více specifickou definici, která se soustředí na strukturu veřejných rozpočtů a rozpočtové procesy s nimi spojené.

¹ MARKOVÁ, Hana. *Rozpočtové právo*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 44-45.

² KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 120.

³ MARKOVÁ, Hana. *Rozpočtové právo*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 41-42.

1.2 Prameny rozpočtového práva

Prameny rozpočtového práva jsou souborem hierarchicky uspořádaných právních předpisů obsahujících rozpočtově právní normy a ustanovení, která deklarují určité skutečnosti či stanovují určitá pravidla a postupy týkající se veřejných rozpočtů a jejich správy. Tato hierarchická struktura je tvořena ústavními zákony, mezinárodními smlouvami, právními předpisy Evropské unie (dále jen „*EU*“), zákony, nařízeními vlády a právními předpisy ministerstev, jiných správních úřadů a orgánů územní samosprávy České republiky.⁴

Co se týče pramenů rozpočtového práva týkajících se přímo státního rozpočtu, jedná se o ustanovení Ústavy České republiky, která upravují návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu. Nejobsáhleji jsou poté prameny státního rozpočtu obsaženy v zákonech, a to zejména v zákoně o rozpočtových pravidlech, zákoně o rozpočtovém určení daní, a také v zákoně o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, který byl mezi prameny rozpočtového práva zařazen poměrně nedávno. Každoročně je přijímán také zákon o státním rozpočtu, například na rok 2024 byl přijat zákon č. 433/2023, o státním rozpočtu České republiky na rok 2024.

Důležitým pramenem rozpočtového práva jsou i vyhlášky vydávané ministerstvy nebo jinými správními úřady, k jejichž vydání jsou tyto orgány ze zákona zmocněny a slouží k provedení rozpočtových zákonů. Příkladem je ustanovení § 2a odst. 4 zákona o rozpočtovém určení daní, dle kterého rozpočtovou skladbu stanoví ministerstvo vyhláškou.⁵ Právě vyhláška o rozpočtové skladbě představuje základní prováděcí předpis rozpočtového práva dopadající na právní úpravu státního rozpočtu.

Součástí pramenů rozpočtového práva z hlediska státního rozpočtu jsou i mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána. Mezi důležité mezinárodní smlouvy patří například Smlouva o fungování Evropské unie, která se v čl. 126 věnuje rozpočtové situaci členských států. Podstatná je i Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, dále známá také jako Fiskální pakt.

Dále jsou tyto prameny tvořeny i sekundárním právem EU, a to nařízeními a směrnicemi. Významné je zde Nařízení Rady (ES) č. 1466/1997 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik. Z oblasti směrnic poté Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011

⁴ MARKOVÁ, Hana. *Rozpočtové právo*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 50-52.

⁵ § 2a odst. 4 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Právě na základě těchto právních předpisů došlo k přijetí již výše zmíněného zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

1.3 Veřejné rozpočty

Pojem rozpočet je obecně vymezen jako podrobný plán příjmů a výdajů na stanovené časové období, označované jako rozpočtový rok. Druhy rozpočtů rozlišujeme na základě povahy činnosti subjektu, který je vytváří, a to na veřejné a soukromé. V případě činnosti veřejnoprávních osob, jiných jednotek nebo soukromých osob při výkonu veřejné moci, se bude jednat o veřejné rozpočty, které jsou vytvářeny s cílem plánovat a řídit veřejné finance. S ohledem na povahu veřejných zdrojů, ze kterých jsou veřejné rozpočty financovány, jsou tyto rozpočty obvykle veřejně přístupné, čímž dochází i k zajištění transparentnosti a usnadnění jejich kontroly. Mezi příklady veřejných rozpočtů patří státní rozpočet, místní rozpočty nebo rozpočty příspěvkových organizací. Naopak soukromé rozpočty se zaměřují na jednotlivce, firmy a jiné soukromé subjekty v rámci financování jejich soukromých potřeb a na rozdíl od rozpočtů veřejných je nenalezneme veřejně přístupné.⁶

Jednotlivé veřejné rozpočty jsou součástí rozpočtové soustavy České republiky, mezi těmito rozpočty jsou vytvořeny vzájemné vztahy, v rámci kterých jsou rozpočty hierarchicky uspořádány. Na vrcholu rozpočtové soustavy se poté nachází právě státní rozpočet, který představuje centralizovaný rozpočet a na něj navazují ostatní, decentralizované veřejné rozpočty. Základním článkem soustavy veřejných rozpočtů je tedy právě státní rozpočet. Decentralizované veřejné rozpočty jsou rozpočty územní samosprávy, tedy rozpočty jednotlivých krajů a obcí, rozpočty dobrovolných svazků obcí a dále rozpočty organizačních složek státu a příspěvkových organizací.⁷

1.4 Státní rozpočet

Kromě toho, že státní rozpočet tvoří základní článek rozpočtové soustavy, představuje i základní finanční plán státu na rozpočtové období, který poslanecká sněmovna každoročně schvaluje formou zákona o státním rozpočtu. Definice státního rozpočtu je vymezena také přímo v zákoně o rozpočtových pravidlech, dle které: „*Státní rozpočet představuje finanční vztahy, které zabezpečují financování některých funkcí státu v rozpočtovém roce.*“⁸

⁶ KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 128.

⁷ PEKOVÁ, Jitka, JETMAR, Marek, TOTH, Petr. *Veřejný sektor teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 398-399.

⁸ § 5 odst. 1 zákona č. 2018/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Státní rozpočet však můžeme definovat z více odborných hledisek. V první řadě se jedná o centralizovaný peněžní fond, který soustřeďuje peněžní prostředky do působnosti státu. Z hlediska jeho obsahu lze státní rozpočet vykládat i jako bilanci příjmů a výdajů státu, jeho obsahem jsou dále i financující položky. Tato bilance příjmů a výdajů je následně zahrnuta ve finančním plánu státu na příslušné rozpočtové období. Státní rozpočet lze tedy definovat i jako závazný finanční plán státu na určité rozpočtové období. Může se také jednat o ekonomický vztah, který je spojený se shromažďováním a rozdělováním peněžních prostředků státem na jím vyhraněné potřeby. Z legislativního hlediska vyjadřuje státní rozpočet právní normu, neboť zákon o státním rozpočtu je každoročně schvalován poslaneckou sněmovnou.⁹

1.4.1 Funkce státního rozpočtu

Státní rozpočet plní několik zásadních funkcí, mezi jeho základní funkce patří funkce alokační, stabilizační a redistribuční. První z těchto funkcí je funkce alokační, která spočívá v rozdělování finančních prostředků do veřejných statků, čímž stát zajišťuje plnění svých základních funkcí, jako je například poskytování zdravotní péče, vzdělání nebo ochrany společnosti. Druhou důležitou funkcí je redistribuční funkce, která sleduje přerozdělování peněžních prostředků ve společnosti s ohledem na aktuální společenské potřeby. Tato funkce má za cíl vyrovnat sociální nerovnosti ve společnosti. Vyjádřením této funkce může být například větší zdanění osob s vyššími příjmy nebo poskytování sociálních dávek osobám k překonání nepříznivých důsledků sociálních událostí. Důležitost této funkce tedy spočívá v zajištění sociální spravedlnosti, což považuji ve společnosti za důležité, neboť zajištěním základního životního standardu pro všechny může dojít, jak k ekonomické stabilitě, tak i k omezení společenské nespokojenosti. Stabilizační funkce vyjadřuje schopnost státního rozpočtu sloužit vládě jako nástroj k zajištění ekonomické stability, kdy při návrhu zákona o státním rozpočtu vláda stanoví celkové očekávané příjmy a odhadované výdaje na příslušné rozpočtové období tak, aby byl zachován stabilní vývoj ekonomiky.¹⁰

Další funkcí státního rozpočtu je i funkce politická, tato funkce nepochybně souvisí s již zmíněnými základními funkcemi, neboť je to právě vláda, kdo navrhuje zákon o státním rozpočtu, což jí umožňuje jej snadno využít k politickým účelům. Tím, že formuluje rozpočet a určuje prioritní oblasti financování, může například získat podporu voličů a prosazovat své politické priority. Kromě výše uvedených funkcí má státní rozpočet také kontrolní funkci což

⁹ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. Finanční a daňové právo. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., 2020, s. 84-85.

¹⁰ MARKOVÁ, Hana. *Rozpočtové právo*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 2-4

zahrnuje dohled nad plněním státního rozpočtu a zajištění transparentnosti a odpovědnosti v hospodaření s veřejnými prostředky. Tato funkce je nezbytná k ochraně veřejných zájmů společnosti, neboť je jejím prostřednictvím pravidelně sledováno a vyhodnocováno využití veřejných finančních prostředků v rámci hospodaření státu.¹¹

Všechny tyto funkce jsou vzájemně propojené a navzájem se ovlivňují. Dle mého názoru se tedy nedá říci, která z těchto funkcí je tou nejdůležitější. Uplatnění alokační funkce totiž může například zahrnovat jak prvky redistribuce, tak i prvky stabilizace. Politická funkce se projevuje v rámci všech úkonů týkajících se rozpočtového hospodaření, neboť právě státní rozpočet je jedním z hlavních politických nástrojů, a právě k zajištění transparentnosti a odpovědnosti využívání rozpočtových prostředků, je zde funkce kontrolní. Jednotlivé funkce jsou na sobě tedy vzájemně závislé.

1.4.2 Obsah státního rozpočtu

Státní rozpočet obsahuje očekávané příjmy a odhadované výdaje státu v rozpočtovém roce, a dále i financující položky. Financujícími položkami se rozumí například výnosy z prodeje státních dluhopisů nebo přijaté krátkodobé i dlouhodobé úvěry.¹²

Obsah státního rozpočtu je každoročně navrhován v podobě návrhu zákona o státním rozpočtu MF v součinnosti s jednotlivými správci kapitol, územními samosprávnými celky, dobrovolnými svazky obcí a státními fondy. Tento návrh MF následně předkládá ke schválení vládě, která takto schválený návrh předloží Poslanecké sněmovně k projednání.¹³

Na rozdíl od příjmů lze výdaje státního rozpočtu obvykle téměř přesně stanovit, neboť se často jedná o opakující se nezbytné výdaje na potřeby státu, které je třeba uhradit. Těmito potřebami jsou například výdaje na správu státu nebo sociální zabezpečení. Příjmy je možné očekávat na základě jejich právního zakotvení a aktuální ekonomické situace, ale i přesto si jimi nemůžeme být naprosto jisti. Vždy se však vychází z minimální úrovně příjmů, která je způsobilá pokrýt nezbytné výdaje státu.¹⁴

Příjmy státního rozpočtu jsou upraveny v § 6 zákona o rozpočtových pravidlech. Vzhledem k tématu této diplomové práce bude příjmům státního rozpočtu věnována samostatná kapitola. Výčet výdajů, které se hradí ze státního rozpočtu, je poté vymezen v § 7 zákona o rozpočtových pravidlech. Nachází se zde především výdaje na činnosti organizačních složek

¹¹ MARKOVÁ, Hana. *Rozpočtové právo*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 2-4

¹² § 5 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ § 8 tamtéž.

¹⁴ KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 130.

státu a příspěvkových organizací v jeho působnosti, výdaje na dávky důchodového pojištění, nemocenského pojištění a dávky státní sociální podpory, výdaje v podobě dotací nebo příspěvků a v neposlední řadě také kapitálové výdaje.¹⁵

1.4.3 Státní závěrečný účet

Po skončení příslušného rozpočtového období dochází ke zhodnocení rozpočtového hospodaření v daném rozpočtovém roce. K tomuto zhodnocení slouží institut státního závěrečného účtu. Státní závěrečný účet obsahuje údaje o výsledcích rozpočtového hospodaření minulého roku, tedy všechny skutečné přijaté příjmy a skutečně vynaložené výdaje státního rozpočtu. Součástí jsou i dílčí závěrečné účty kapitol státního rozpočtu dle rozpočtové skladby. Státní závěrečný účet vypracovává každoročně MF, jež má povinnost do 4 měsíců po skončení rozpočtového roku předložit Poslanecké sněmovně návrh státního závěrečného účtu za konkrétní rozpočtový rok. Dílčí závěrečné účty kapitol státního rozpočtu předkládají jednotliví správci kapitol Poslanecké sněmovně samostatně. Po projednání návrhu Poslaneckou sněmovnou vydá Poslanecká sněmovna k návrhu státního závěrečného účtu usnesení, zda s návrhem souhlasí a toto usnesení společně se státním závěrečným účtem a jeho přílohami zveřejní v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup¹⁶, aby se mohla s těmito informacemi seznámit i veřejnost a byla tak dodržena transparentnost hospodaření státu.¹⁷ Právě údaje o plnění státního rozpočtu, které vyplývají z jednotlivých státních závěrečných účtů za uplynulá rozpočtová období, budou použity v praktické části této diplomové práce jako podklad k provedení právní analýzy příjmové stránky státního rozpočtu během let 2017-2023.

¹⁵ § 6-7 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ Informace a přehledy o plnění státního rozpočtu jsou dostupné na stránkách Ministerstva financí v sekci plnění státního rozpočtu: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu>.

¹⁷ § 29 zákona č. 218/2000 Sb., zákona o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2 Příjmy státního rozpočtu dle zákona o rozpočtových pravidlech

Příjmy státního rozpočtu představují finanční prostředky, které stát získává z různých zdrojů a které následně využívá k financování svých výdajů a investic. Tyto příjmy mají klíčový význam pro správné fungování státu, neboť bez nich by stát nemohl plnit své základní funkce a hradit náklady spojené s jeho hospodařením. Zákon o rozpočtových pravidlech uvádí v § 6 odst. 1 písm. a) - r) výčet jednotlivých příjmů státního rozpočtu. Jednotlivé příjmy státního rozpočtu budou v této kapitole postupně charakterizovány.

2.1 Výnosy daní

Legislativní úpravu pojmu daň nalezneme v § 2 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, kde je daň vymezena jako souhrnný pojem pro více kategorií peněžitých příjmů státního rozpočtu. Toto pojetí daně představuje pojetí v širším smyslu (*sensu largo*).¹⁸ Zákon o rozpočtových pravidlech, který definuje jednotlivé příjmy státního rozpočtu, ovšem vymezuje daně naopak v užším smyslu (*sensu stricto*), neboť samostatně definuje hned jako první příjem státního rozpočtu v § 6. odst. 1 písm. a) výnosy daní včetně příslušenství. Výnosy z podílu na clech, poplatky nebo pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti včetně penále jsou následně vymezeny samostatně. S ohledem na rozdělení dle zákona o rozpočtových pravidlech budou výnosy daní v této práci vymezeny v užším smyslu (*sensu stricto*).

Obecně daně představují zákonem stanovené nenávratné, neekvivalentní a neúčelové platby do veřejného rozpočtu. Oprávnění ukládat daně je zakotveno v Ústavním pořádku České republiky, v Listině základních práv a svobod, kde se stanoví, že: „*Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.*“¹⁹ Nenávratnost daní spočívá v tom, že daná částka poskytnuta do veřejného rozpočtu nebude plátcem daně po čase státem vrácena. Z tohoto důvodu jsou daně považovány za neúvěrové příjmy, neboť zde na rozdíl od úvěrových příjmů není předpoklad, že budou finanční prostředky po čase vráceny. Neúčelovost vyjadřuje skutečnost, že není předem stanoveno, který konkrétní veřejný statek bude financován prostřednictvím daní.

¹⁸ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., s. 289.

¹⁹ Čl. 11 odst. 5 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky.

S neúčelovostí úzce souvisí neekvivalentnost daně, což znamená, že mezi výší odvedené daně a množstvím statku, který plátce této daně spotřebuje, nemusí být zachována přímá úměra.²⁰

Souhrn všech daní, které se na území České republiky vybírají poté tvoří daňovou soustavu. V rámci daňové soustavy je možné jednotlivé daně třídit dle různých kritérií, tím základním je rozlišení daní na přímé a nepřímé. Rozlišujícím kritériem je zde skutečnost, zda daň platí přímo poplatník správci daně a jedná se tedy o daň přímou nebo se naopak jedná o daň nepřímou, a to za situace, kdy daň odvádí správci daně plátce, který daň vybral od poplatníka v ceně zboží nebo služby. Přímé daně jsou považovány za daně adresné, neboť tím, že je daň placena přímo poplatníkem správci daně, je možné přímo určit subjekt, který bude danou daň platit. Daňová soustava přímé daně dále podrobněji třídí na daně z příjmů a daně majtkové. V rámci nepřímých daní daňová soustava rozeznává daň z přidané hodnoty, spotřební daně, a energetické daně. Od daňové soustavy poté rozlišujeme daňový systém, který představuje širší pojem zahrnující: *„nejen soustavu daní, ale systém institucí, které zabezpečují správu daní, jejich vyměření, zajištění úhrady a kontrolu, a také i systém nástrojů, metod a pracovních postupů, které tyto instituce uplatňují ve vztahu k daňovým subjektům, případně i dalším osobám.“*²¹

Dále je dle platební schopnosti poplatníka daně možné rozlišit na daně osobní (*in personam*) a daně na věci (*in rem*). Osobní daně se vyměřují na základě osobního příjmu nebo příjmu z podnikání poplatníka. Projevuje se zde schopnost poplatníka osobní daně odvádět. Naopak daně na věci poplatník odvádí z titulu vlastnictví, jejich výše se tedy neodvozuje na základě příjmu poplatníka. Třídit daně je možné i na základě předmětu jejich zdanění, a to konkrétně, zda se jedná o daně majtkového charakteru, jejichž příkladem je daň z nemovitých věcí nebo daně důchodového charakteru, kterými jsou daně z příjmů. Ve vztahu k veřejným rozpočtům rozlišujeme daně výlučné a daně sdílené. Výnosy výlučných daní představují příjem jednoho druhu veřejného rozpočtu. Příkladem jsou daně z nemovitých věcí, které se odvádí výlučně do rozpočtů obcí. Naproti tomu výnosy ze sdílených daní se podílově dělí do několika druhů veřejných rozpočtů, výnosy daní z příjmů se tak například dělí mezi rozpočty krajů, rozpočty obcí a státního rozpočtu.²²

²⁰ HAMERNÍKOVÁ Bojka, MAAYTOVÁ Alena a kol. *Veřejné finance*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 108-109.

²¹ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., s. 297-298.

²² SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., s. 295-296.

2.1.1 Daně z příjmů

Daně z příjmů jsou považovány za jedny z nejzákladnějších daní v rámci celé daňové soustavy a jsou pravidelně považovány za druhé nejvýnosnější daňové příjmy plynoucí do státního rozpočtu. Daně z příjmů zde byly již od samotného zavedení české daňové soustavy v roce 1993, o čemž napovídá i zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o daních z příjmů**“), který nabyl účinnosti 1. 1. 1993. V tomto zákoně nalezneme právní úpravu dvou daní, a to daně z příjmů fyzických osob (dále jen „**DPFO**“) a daně z příjmů právnických osob (dále jen „**DPPO**“). Společná právní úprava obou daní byla takto přijata z jednoduchého důvodu a tím je podobná úprava obou daní.²³

Předmětem DPFO osob jsou jednotlivé příjmy fyzických osob rozřazeny dle jejich zdrojů. Výčet těchto příjmů nalezneme v zákoně o daních z příjmů, a to v § 6 - § 10. Jedná se o příjmy ze závislé činnosti (§ 6), příjmy ze samostatné činnosti (§ 7), příjmy z kapitálového majetku (§ 8), příjmy z nájmu (§ 9) a ostatní příjmy (§ 10).²⁴

Daně z příjmů představují daně sdílené, což znamená, že jejich výnosy jsou kromě státního rozpočtu adresovány také obcím a krajům, dochází tedy k poměrnému dělení výnosů daní mezi více veřejných rozpočtů. Toto dělení upravuje zákon o rozpočtovém určení daní.

Dle rozpočtového určení daní je DPFO rozčleněna do tří složek, a to DPFO ze závislé činnosti, DPFO ze samostatné činnosti a DPFO vybírána srážkou dle zvláštní sazby. DPFO ze závislé činnosti představuje daň, kterou zaměstnavatel jako plátce odvede správci daně za své zaměstnance neboli poplatníky. Do státního rozpočtu je z jejího výnosu odvedeno 63,82 % a zbytek je rozdělen mezi územní rozpočty. Naproti tomu DPFO ze samostatné výdělečné činnosti je placena poplatníky a zahrnuje veškeré daně odvedené na základě podaného daňového přiznání. Kromě příjmů ze samostatné činnosti se do této daně řadí i příjmy z nájmu, z kapitálového majetku a ostatní příjmy. Podíl výnosů DPFO ze samostatné činnosti odvedený do státního rozpočtu vyjadřuje 65,32 %. Třetí složkou tvoří DPFO vybírána srážkou dle zvláštní sazby skládající se z daně z úroků, dividend a jiných kapitálových výnosů. Podíl výnosů do státního rozpočtu u této daně tvoří 65,32 %.²⁵

Co se týče DPPO jedná se o daň, jejímž předmětem jsou příjmy z veškeré činnosti a nakládání s veškerým majetkem právnických osob jako poplatníků této daně vymezených

²³ DRÁB, Ondřej a kol. *Zákon o daních z příjmů*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 2-4.

²⁴ §§ 6–10 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ § 3-4 zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů.

v § 17 zákona o daních z příjmů.²⁶ Do státního rozpočtu se odvádí DPPO bez daně placené obcemi a kraji, neboť daně placené obcemi a kraji jsou děleny pouze mezi územní rozpočty. Z celkového výnosu této daně je do státního rozpočtu odvedeno tedy 65,32 %.

V příloze č. 1 naleznete podrobné schéma rozpočtového určení daní z příjmů.

2.1.2 Majetkové daně

Majetkové daně jsou poplatníkovi vyměřovány na základě majetku, který vlastní. Jedná se tedy o daně na věci (*in rem*), které nejsou závislé na příjmu poplatníka. V celkové struktuře příjmů státního rozpočtu zabírají majetkové daně zhruba pouze 1 % všech příjmů.²⁷ Příjmem státního rozpočtu byly do konce roku 2022 i daně z nabytí nemovitých věcí, daně z převodu nemovitostí, daně dědické a daně darovací, a to i přesto, že všechny tyto uvedené daně byly zrušeny. Důvodem bylo dokončování správy těchto daní.²⁸ Daně z převodu nemovitostí, dědické a darovací byly zrušeny historicky prvním zákonným opatřením Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí. Ovšem v případech, kdy došlo ke vzniku předmětu daně do 31. 12. 2013, vybíraly se tyto daně i nadále.²⁹ Později došlo ke zrušení i uvedeného zákonného opatření Senátu, čímž byla dne 26. 9. 2020 zrušena daň z nabytí nemovitých věcí.³⁰

Mezi majetkové daně patří i daň silniční, která je upravena zákonem č. 16/1993 Sb., o dani silniční (dále jen „**zákon o dani silniční**“). Účelem této daně je zdanit užívání pozemních komunikací silničními motorovými vozidly v České republice. Výnosy z daně silniční byly do konce roku 2023 součástí příjmů rozpočtu Státního fondu dopravní infrastruktury (dále jen „**SFDI**“). V rámci konsolidace veřejných rozpočtů však došlo zákonem č. 349/2023, kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o konsolidaci veřejných rozpočtů**“) ke změně rozpočtového určení silniční daně. § 14 zákona o dani silniční, tak nově s účinností od 1. 1. 2024 stanoví, že výnosy ze silniční daně jsou příjmem státního rozpočtu. K přijetí této změny došlo z důvodu poklesu výnosů silniční daně souvisejících s jejím nepřímým zrušením, kdy byl rozšířen seznam

²⁶ § 17-18 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční a daňové právo*, 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., s. 333.

²⁸ Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2022*. [online]. mfer.cz, 2. 5. 2023 [cit. 15. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfer.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2022/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2022-51132>.

²⁹ Čl. II zákona č. 254/2016 Sb., kterým se mění zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí.

³⁰ Čl. I zákona č. 386/2020 Sb., kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy.

motorových vozidel, která jsou od silniční daně osvobozena.³¹ Změna rozpočtového určení silniční daně povede k navýšení příjmů státního rozpočtu. Na druhou stranu však dojde ke snížení příjmů SFDI. Toto snížení může mít za následek nutnost dotace ze státního rozpočtu, který již částečně přispívá na příjmy SFDI, takže je otázkou, zda tento výpadek příjmů SFDI nebude muset být dotován ze státního rozpočtu.

2.1.3 Daň z přidaného hodnoty

Daň z přidané hodnoty (dále jen „**DPH**“) je svojí charakteristikou nejvýznamnější nepřímou daní, která tvoří základ celé daňové soustavy. Nepřímost spočívá právě ve skutečnosti, že daňoví poplatníci neplní svoji povinnost odvést daň přímo vůči státnímu rozpočtu, ale prostřednictvím registrovaných plátců daně, kteří jsou daň povinni vybrat a odvést. Svojí povahou se jedná o daň univerzální, neboť se vztahuje na všechny podnikatelské aktivity a podnikatelské subjekty, čímž pro všechny formy podnikatelské činnosti platí stejné daňové podmínky. Dalším důležitým znakem DPH je její mnohofázovost. Mnohofázovost daně vyjadřuje, že se s ní setkáme ve všech fázích obratu, kde se tvoří přidaná hodnota, tedy ve fázi tvorby, obratu, dovozu, vývozu nebo poskytování služeb. DPH se v rámci celého obratu postupně kumuluje a na jeho konci ji zaplatí poslední odběratel. Princip nepřímých daní tedy spočívá ve skutečnosti, že plátce daně nehradí daň z vlastního příjmu, ale výši daně zahrnul do zvýšené ceny za plnění, ze kterého je pak právě daň stanovena a ekonomickou zátěž tohoto zdanění nese konečný odběratel, tedy poplatník.³²

DPH je upravena zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZDPH**“). DPH jsou povinny vybírat a odvádět všechny členské státy EU, jejich úprava je proto harmonizována legislativou EU a ZDPH zapracovává příslušné předpisy EU, například Směrnicí Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu o společném systému daně z přidané hodnoty.³³

I DPH patří mezi sdílené daně. Do státního rozpočtu je z výnosů této daně odváděno 65,32 %, zbytek se poté dělí mezi územní rozpočty.³⁴ V příloze č. 1 naleznete podrobné schéma rozpočtového určení DPH tvořící příjem státního rozpočtu.

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 349/2023 Sb., zvláštní část, str. 426-427.

³² SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční a daňové právo*, 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., s. 360-362.

³³ § 1 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ § 3-4 zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.4 Spotřební daň

Spotřební daň se vztahuje na vybrané výrobky dle § 1 odst. 2 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních (dále jen „*zákon o spotřebních daních*“) Konkrétně se jedná o daně z minerálních olejů, z lihu, z piva, z vína a meziproductů, z tabákových výrobků, ze zahříváných tabákových výrobků a ze surového tabáku. Z charakteristiky těchto výrobků je zřejmé, že se jedná o výrobky, jejichž spotřeba negativně ovlivňuje zdravotní stav osob nebo má nepříznivý dopad na životní prostředí. Spotřební daně byly proto zavedeny jako nástroj regulace spotřeby těchto výrobků. Zdravotní a ekologické důvody však nejsou těmi jedinými důvody, proč byla spotřební daň zavedena. Tím hlavním důvodem bude převážně zajištění pravidelného příjmu do státního rozpočtu, neboť spotřební daně představují stabilní daňový příjem, který se dá na základě poptávky dobře odhadnout.³⁵

Do státního rozpočtu se odvádí 100 % z výnosů spotřebních daní, výjimkou je však daň z minerálních olejů, ze které se do státního rozpočtu odvede 90,9 % a zbylých 9,1 % přísluší SFDI.³⁶

2.1.5 Energetické daně

Energetické daně byly zavedeny zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Energetické daně se někdy označují i jako daně ekologické nebo environmentální. Konkrétně se jedná o daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny. Základem energetických daní je fyzická jednotka spotřeby energií, která má negativní vliv na životní prostředí a zdaněním těchto energií je sledováno postupné snižování jejich spotřeby a omezení nepříznivého vlivu na životní prostředí. Svým charakterem se energetické daně podobají spotřebním daním, na základě čehož jsou považovány za nepřímé spotřební daně.³⁷

2.1.6 Daň z hazardních her

Daňovým příjmem státního rozpočtu je i daň z hazardních her, jejímž předmětem je provozování hazardních her na území České republiky pro účastníka hazardní hry, ke které je třeba povolení nebo ohlášení podle zákona č. 186/2016. Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „*ZHH*“). Tato daň byla zavedena za účelem regulace provozování

³⁵ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., s. 382-384.

³⁶ § 5 zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., 2020, s. 393.

hazardních her. Daň nabyla účinnosti 1. ledna 2017 a nahradila tehdejší odvod z loterií a jiných podobných her.³⁸ Daň z hazardních her je zakotvena v zákoně č. 187/2016 Sb., o dani z hazardních her, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**ZDHH**“).

I u daně z hazardních her se jedná o daň sdílenou, její výnosy se v tomto případě dělí mezi státní rozpočet a rozpočty obcí. Rozpočtové určení této daně, na rozdíl od dříve zmíněných sdílených daní, je uvedeno přímo v ZDHH. Výnosy z dílčích daní z internetových her a z hazardních her provozovaných bez potřebného základního povolení nebo ohlášení se nedělí a jsou výlučně příjmem státního rozpočtu. Celostátní hrubý výnos z dílčí daně z ostatních technických her tvoří z 55 % příjem státního rozpočtu a zbylých 45 % plyne do rozpočtů obcí. Co se zbylých dílčích daní z hazardních her týče, 35 % výnosů jde do státního rozpočtu, 65 % poté do rozpočtů obcí.³⁹ V příloze č. 2 naleznete podrobné schéma rozpočtového určení výnosů daní z hazardních her.

2.2 Příspěvky z pojistného na sociální zabezpečení

Příjmy z pojistného na sociální pojištění jsou nejvýznamnějším zdrojem příjmů státního rozpočtu, neboť tvoří každoročně okolo 40 % obsahu jeho celkových příjmů. Tento příjem se skládá z pojistného na důchodové pojištění, nemocenského pojistného a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „**pojistné**“). Kromě pojistného jsou příjmem státního rozpočtu i penále, přirážka k pojistnému na sociální zabezpečení a pokuty ukládané podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné se platí z pravidelných příjmů a poplatníky pojistného jsou zaměstnavatelé, zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné, zahraniční zaměstnanci a osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění.⁴⁰

Správu pojistného vykonává Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „**ČSSZ**“), která k tomuto byla zřízena Ministerstvem práce a sociálních věcí jako organizační složka státu. ČSSZ je tedy přímo podřízena Ministerstvu práce a sociálních věcí. ČSSZ zajišťuje správu pojistného prostřednictvím příslušných okresních správ sociálního zabezpečení (dále jen „**OSSZ**“). Většinu z vybraného pojistného, okolo 97 % příjmů z pojistného, ČSSZ odvádí do kapitoly 313 Ministerstva práce a sociálních věcí. Zbylou část příjmů z pojistného poté ČSSZ

³⁸ Tamtéž s. 355-356.

³⁹ § 2, § 4 a § 7 zákona č. 187/2016 Sb., o dani z hazardních her, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ § 3 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

rozdělí mezi další kapitoly státního rozpočtu. Konkrétně se jedná o kapitoly 307 Ministerstva obrany, 314 Ministerstva vnitra a 336 Ministerstva spravedlnosti.⁴¹

S účinností od 1. 1. 2024 došlo v rámci zjednodušení administrativy a úspory nákladů ke změně struktury správy sociálního zabezpečení. Stávající pracoviště OSSZ se tak změnila na 5 Územních správ sociálního zabezpečení (dále jen „ÚSSZ“). Označeny však zůstávají stejně, pouze se mění jejich organizační struktura, kdy OSSZ jsou namísto samostatných úřadů organizačními jednotkami nově vzniklých ÚSSZ.⁴²

2.3 Výnosy z podílu na clech

Pojem clo označuje povinné zákonné peněžité plnění, které se vybírá od osob, které provádějí dovoz nebo vývoz zboží přes státní hranice, nebo od osob, pro které je toto zboží dováženo či vyváženo. Na základě této definice je možné vymezit dva základní druhy cel, a to clo dovozní, které je splatné při dovozu zboží a clo vývozní, které se uplatňuje při vývozu zboží.⁴³

V minulosti tvořilo clo výlučný příjem státního rozpočtu, ale po vstupu České republiky do EU zůstaly příjmem státního rozpočtu pouze výnosy z podílu na clech a výnosy ze sankcí a úhrad exekučních nákladů v celním řízení. Tyto výnosy byly ponechány členským státům na úhradu nákladů spojených s jejich výběrem. Výše výnosů, kterou si členské státy jsou oprávněny ponechat je stanovena na základě Rozhodnutí Rady (EU, Euratom) 2020/2053 ze dne 14. prosince 2020 o systému vlastních zdrojů Evropské unie a o zrušení rozhodnutí 2014/335 EU, Euratom. Jedná se o 25 % z částek tradičních vlastních zdrojů, které členské státy vyberou. Zbylých 75 % musí členské státy odvést do rozpočtu EU.⁴⁴ Správu výnosů z podílu na clech zajišťuje Celní správa České republiky, konkrétně jednotlivé celní úřady.⁴⁵

⁴¹ PEKOVÁ, Jitka, JETMAR, Marek, TOTH, Petr. *Veřejný sektor teorie a praxe v ČR*, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 535-537.

⁴² Česká správa sociálního zabezpečení. *Změny ve struktuře ČSSZ znamenají úsporu nákladů, méně administrativy, vyšší rychlost i rozšířené možnosti pro klienty*. [online]. cssz.cz, 28. 12. 2023. [cit. 14. 5. 2024]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/documents/20143/2139966/TZ_Změny_ve_struktuře_ČSSZ_znamenají%C3%AD_úsporu_nákladů_méně_administrativy_vyšší%C3%AD_rychlost_i_rozšířené_možnosti_pro_klienty.pdf/5e5d464c-56c0-5825-49ef-11dbea7bc6c2.

⁴³ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA, Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., s. 398.

⁴⁴ Rozhodnutí Rady (EU, Euratom) 2020/2053 ze dne 14. prosince 2020 o systému vlastních zdrojů Evropské unie a o zrušení rozhodnutí 2014/335 EU, Euratom. Úř. Vest. L 424, 15. 12. 2020, s. 2.

⁴⁵ § 8 odst. 1 písm. b) zákona č. 17/2012 Sb., o celní správě ČR, ve znění pozdějších předpisů

2.4 Poplatky

Poplatky představují povinné zákonné peněžité platby, které se platí za účelem částečné úhrady nákladů spojených s činností orgánů veřejné moci nebo za oprávnění poskytována poplatníkovi. Na základě zákona o rozpočtových pravidlech tvoří poplatky příjem státního rozpočtu. Obvykle se poplatky platí jednorázově v souvislosti s odpovídajícím protiplněním ze strany veřejné moci, a tudíž jsou svojí povahou ekvivalentní. V tomto se poplatky liší od daní, u kterých většinou není stanoveno konkrétní protiplnění za odvedenou daň. Stejně jako daně jsou však poplatky nenávratné. Dále jsou svojí povahou poplatky nesankční, neboť nepředstavují sankci za nesplnění povinností dle příslušných právních předpisů.⁴⁶

V rámci příjmů státního rozpočtu rozlišujeme poplatky správní a soudní. Jak již bylo uvedeno, poplatky lze ukládat jen na základě zákona. Právní úpravu správních poplatků tak nalezneme v zákoně č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Ne všechny správní poplatky však tvoří obsah příjmů státního rozpočtu, jedná se pouze o správní poplatky uvedené v sazebníku poplatků, které jsou vybírány orgány moci výkonné za realizaci správních řízení a dalších úkonů souvisejících s výkonem státní správy.⁴⁷

Soudní poplatky jsou upraveny v zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Tyto poplatky se vybírají za řízení před soudy České republiky, a to z úkonů uvedených v sazebníku poplatků za řízení, a dále za jednotlivé úkony prováděné soudy nebo správou soudů, tak jak jsou uvedeny v sazebníku poplatků za úkony.⁴⁸ Správa poplatků je vykonávána orgány veřejné moci, které jsou místně příslušné k provedení daného úkonu.⁴⁹

V rámci poplatků, které tvoří příjem státního rozpočtu můžeme rozlišit i tzv. zvláštní poplatky, které upravují zvláštní zákony a jedná se o poplatky a odvody v oblasti životního prostředí, které můžeme dále rozlišit na poplatky za uložení odpadů⁵⁰ a poplatky a odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu.⁵¹

2.5 Ostatní příjmy státního rozpočtu

Dalšími příjmy státního rozpočtu dle zákona o rozpočtových pravidlech jsou příjmy z činnosti organizačních složek státu a odvody příspěvkových organizací. Rozpočet

⁴⁶ KARFÍKOVÁ, Marie. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 150-152.

⁴⁷ § 2 zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ § 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ § 13 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ § 42 zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ § 11b odst. 5 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.

organizační složky může zahrnovat pouze příjmy, které jsou přímo spojeny s činnostmi uvedenými ve zřizovací listině nebo stanovenými zákonem.⁵² Odvody příspěvkových organizací posléze zahrnují odvody z provozu a odpisy. Odvody z provozu stanoví zřizovatel příspěvkové organizace za situace, kdy rozpočtované výnosy příspěvkové organizace přesahují její rozpočtované náklady. Odvod odpisů zřizovatel může stanovit například v momentě, kdy již nepočítá s dalším rozvojem činnosti konkrétní příspěvkové organizace a postupně tak omezuje její činnost.⁵³

Další kategorií příjmů státního rozpočtu tvoří odvody zbývajících zisku České národní banky (dále jen „ČNB“) ČNB ze svých výnosů hradí náklady na svoji činnost. Vytvořený zisk, používá k doplňování rezervního fondu a dalších fondů vytvářených ze zisku a k ostatnímu použití v rozpočtované výši. Zisk, který jí zůstane po pokrytí těchto výdajů následně odvede do státního rozpočtu, čímž se z něj stane jeho příjem.⁵⁴ V praxi k této situaci však nedochází, neboť ČNB případný zisk využívá k pokrytí účetních ztrát, které vznikly v předchozích letech. V roce 2019 dosáhla ČNB zisku ve výši 57,9 miliardy korun.⁵⁵ Tento kladný hospodářský výsledek vyvolal diskusi spojenou s návrhy na alespoň částečné převedení zisku ČNB do státního rozpočtu, aby jej mohlo být využito k boji proti pandemii koronaviru. ČNB tak ale nakonec neučinila a použila zisk na úhradu kumulované účetní ztráty za uplynulá léta.⁵⁶

Mezi příjmy státního rozpočtu patří také odvody a penále za porušení rozpočtové kázně. Případy porušení rozpočtové kázně představují například neoprávněné použití peněžních prostředků státního rozpočtu a jiných peněžních prostředků státu, neoprávněné použití nebo zadržení peněžních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu, státního fondu, Národního fondu nebo státních finančních aktiv jejich příjemcem, neprovedení odvodu příspěvkovou organizací atd. Zákon o rozpočtových pravidlech za tato porušení stanoví povinnost provést odvod do státního rozpočtu.⁵⁷

⁵² § 45 odst. 1 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ § 54 odst. 2 a 5 tamtéž.

⁵⁴ § 47 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵ Česká národní banka. *Výroční zpráva – 2019* [online]. cnb.cz, 31. 12. 2019 [cit. 18. 5. 2024]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zprava_2019.pdf.

⁵⁶ PETŘÍČEK, Martin. *Kdo pomůže rozpočtu? Nápad na rozdělení zisku ČNB neprošel* [online]. idnes.cz, 19. 3. 2020 [cit. 18. 5. 2024]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/michl-cnb-banka-zisk-ekonomove-analyza.A200319_539704_ekonomika_svob.

⁵⁷ § 44a odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Ve výčtu jednotlivých příjmů jdou dále i úhrady spojené s realizací státní záruky. Jedná se o příjmy, které zaplatí dlužník státu za poskytnutí státní záruky. Realizací státní záruky se dle zákona o rozpočtových pravidlech rozumí zaplacení zaručené částky státem za dlužníka v případě, kdy jeho ručitelem byl stát, zaplacení věřiteli dlužníka na základě ručitelské smlouvy, kterou sjednal stát s věřitelem ve prospěch dlužníka, dále na základě ručitelského prohlášení či záruční listiny, které stát věřiteli ve prospěch dlužníka vystavil, nebo zákona, který státu ukládá povinnost vystupovat jako ručitel.⁵⁸ Jedná se tedy o poplatek za poskytnutí záruky, který se vypočítá jako 0,5 % ze zaručené částky.⁵⁹

Součástí příjmů státního rozpočtu jsou i příjmy z prodeje a nájmu majetku České republiky, se kterým hospodářská organizační složka státu, a příjmy z prodeje nemovitého majetku České republiky, se kterým hospodářská příspěvková organizace. Prodej majetku státu je možné provést pouze za podmínek uvedených v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, a jen v případě, že je takový majetek pro stát již trvale nepotřebný. Obdobné pravidlo platí i pro nájem státního majetku. Pronajmout majetek, se kterým hospodářská příslušná organizační složka státu, je možné, pokud tento majetek momentálně nepotřebuje k plnění funkcí v rámci své působnosti. Příjmy získané z prodeje a nájmu majetku státu poté tvoří příjmy státního rozpočtu.⁶⁰

Mezi další příjmy státního rozpočtu se řadí i splátky návratných finančních výpomocí poskytnutých ze státního rozpočtu. Návratnou finanční výpomocí se rozumí bezúročné poskytnutí prostředků ze státního rozpočtu právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel. Tyto osoby jsou povinny poskytnuté prostředky vrátit ve formě splátek, které tvoří příjem státního rozpočtu.⁶¹

Příjmem státního rozpočtu jsou i peněžní dary poskytnuté organizačním složkám státu nebo dále výnosy z majetkových účastí státu v obchodních společnostech. Stát může založit obchodní společnost nebo se účastnit jejího založení jen v případech, kdy taková obchodní společnost bude mít formu akciové společnosti a zároveň k tomuto jednání byl udělen

⁵⁸ § 3 písm. l) o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ § 73 tamtéž.

⁶⁰ § 27 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ § 3 písm. b) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

předchozí souhlas vládou.⁶² Souvisejícím příjmem jsou poté výnosy z cenných papírů, jejichž nákup byl realizován z prostředků státního rozpočtu. Ve prospěch státu mohou cenné papíry nabývat jen ministerstva s předchozím souhlasem vlády.⁶³

Příjmy dle § 6 odst. 1 písm. n) - p) zákona o rozpočtových pravidlech souvisí s institutem Národního fondu. Příjmy spojené s Národním fondem tvoří penále za neoprávněně použité nebo zadržené prostředky poskytnuté z tohoto fondu, prostředky, které byly připsány nebo odvedeny na účet fondu a nemohou být zařazeny do výčtu peněžních prostředků fondu. A dále také prostředky získané od Národního fondu za prostředky vydané ze státního rozpočtu, v tomto případě se jedná o příjmy z vrácení neoprávněně použitých nebo zadržovaných prostředků Národního fondu.⁶⁴

Příjem státního rozpočtu tvoří také pokuty, které představují sankční platby udělené za porušení právního předpisu. Pokuty nalezneme upraveny v mnoha právních předpisech. Jedná se například o zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, kde je pokuta vymezena jako jeden z možných správních trestů za spáchané přestupky v obecné výši 1000 Kč, pokud není zákonem stanoveno jinak.⁶⁵ Jednotlivé pokuty jsou poté vymezeny například v zákoně č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Výčet příjmů v § 6 odst. 1 písm. r) uvádí jako příjem další příjmy stanovené dle daného zákona nebo zvláštními právními předpisy, pod tuto kategorii příjmů lze dle § 79 zákona o rozpočtových pravidlech zařadit například splátky vládních úvěrů, které byly poskytnuty před účinností tohoto zákona a spláceny za jeho účinnosti.⁶⁶

Vedle uvedených příjmů dle § 6 odst. 1, se za příjmy státního rozpočtu považují i příjmy dle § 6 odst. 2, kterými jsou prostředky poskytnuté ze zahraničí organizačním složkám státu použité v běžném rozpočtovém roce. Prostředky poskytnuté ze zahraničí zahrnují i prostředky poskytnuté České republice z rozpočtu EU a přijaté organizačními složkami státu z Národního fondu.⁶⁷ Co se týče postavení České republiky vůči rozpočtu EU, zaujímá Česká republika od

⁶² § 28 zákona č. 2019/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ Tamtéž § 12 odst. 7.

⁶⁴ § 6 odst. 1 písm. n) - p) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ § 46 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶ § 79 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ § 6 odst. 2 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

svého vstupu do EU nadále čistou pozici, což znamená, že příspěvky České republiky do rozpočtu EU jsou nižší než prostředky, které Česká republika z rozpočtu EU čerpá.⁶⁸

Pro srovnání je v příloze č. 3 uveden graf znázorňující strukturu příjmů státního rozpočtu za rozpočtová období 2017-2023.

⁶⁸ Ministerstvo financí ČR. *Státní rozpočet v kostce-2024*. [online]. mfcz.cz, 26. 3. 2024 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2021-41404>.

3 Členění příjmů státního rozpočtu dle rozpočtové skladby

Rozpočtová skladba vyjadřuje jednotný obsah údajů, které jsou důležité pro sestavení státního rozpočtu a hodnocení jeho plnění. Jedná se o jednotné třídění příjmů, výdajů a financujících položek dle jednotlivých hledisek, na základě kterých se poté stanoví jednotky třídění příjmů a výdajů státního rozpočtu. Právě dle těchto jednotek jsou organizační složky státu a právnické osoby, na které se vztahuje rozpočtová skladba (dále jen „**rozpočtové jednotky**“), povinny označovat své skutečné příjmy a výdaje. Právní úprava rozpočtové skladby je obsažena ve vyhlášce o rozpočtové skladbě, čímž je stanoveno, že je rozpočtová skladba upravena podzákonnou normou.⁶⁹ Výčet hledisek, dle kterých rozpočtová skladba třídí příjmy a výdaje, je vymezen v § 2 odst. 2 uvedené vyhlášky o rozpočtové skladbě. Jedná se o hlediska odpovědnostní, druhová, odvětvová, konsolidační, podkladová, prostorová, nástrojová, doplňková, programová, účelová, strukturní a transferová. Ne všechna hlediska budou v rámci této kapitoly rozebrána, neboť příjmy státního rozpočtu se člení jen dle některých z těchto hledisek. Těmi nejdůležitějšími hledisky pro třídění těchto příjmů budou hlediska druhová a odpovědnostní.⁷⁰

Rozpočtová skladba by měla být jasná, přehledná, jednoduchá a měla by umožňovat porovnání v časovém horizontu. Je tomu tak z toho důvodu, že pro všechny veřejné rozpočty v rámci rozpočtové soustavy platí jednotná klasifikace rozpočtové skladby, aby došlo k zajištění co největší jednotnosti a přehlednosti všech veřejných rozpočtů.⁷¹

3.1 Odpovědnostní třídění

Z odpovědnostního hlediska se příjmy a výdaje státního rozpočtu třídí na kapitoly. Kapitoly vyjadřují okruh působnosti a odpovědnosti ústředních orgánů státní správy a dalších organizačních složek státu, pokud zvláštní zákon stanoví, že mají samostatnou kapitolu ve státním rozpočtu, postavení ústředního orgánu státní správy, nebo jim toto postavení náleží alespoň pro rozpočtové účely (dále jen „**správci kapitol**“). Správci kapitol jsou tak odpovědní za hospodaření s rozpočtovými prostředky v rámci rozpočtů jednotlivých kapitol. Tyto rozpočty kapitol obsahují rozpočtové příjmy a výdaje správců kapitol, příjmy a výdaje organizačních složek státu v jeho působnosti, výdaje na některé činnosti příspěvkových

⁶⁹ ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. Praha: Leges, 2009, s. 29-28.

⁷⁰ § 2 odst. 2 písm. a) – l) vyhlášky č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA Petr a kol, *Finanční a daňové právo*. 3 vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., 2020, s. 88.

organizací, odvody příspěvkových organizací v působnosti státu a dále také dotace a nenávratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu pro fyzické a další právnické osoby na úkoly a činnosti, které jsou v působnosti příslušných správců kapitol.⁷²

Dle odpovědnostního členění obsahuje rozpočtová skladba 47 kapitol, z nichž 14 kapitol přísluší ministerstvům jako ústředním orgánům státní správy a zbylých 33 kapitol spravují další organizační složky státu. Každý správce kapitoly nese odpovědnost za svoji příslušnou kapitolu, výjimkou jsou však poslední 3 kapitoly Státní dluh, Operace státních finančních aktiv Všeobecná pokladní správa, které nad rámec své vlastní kapitoly všechny spravuje MF. Kapitola Státní dluh je tvořena příjmy a výdaji státního rozpočtu spojenými s obsluhou a umořováním státního dluhu. Naopak kapitola Operace státních finančních aktiv zahrnuje příjmy a výdaje na účtech státních finančních aktiv s výjimkou operací spojených s obsluhou a umořováním státního dluhu. Kapitola Všeobecná pokladní správa poté slouží pro případy, kdy by příjmy a výdaje státního rozpočtu byly spíše všeobecného charakteru a nepatřily tak do okruhu působnosti některého ze správců kapitol, nebo by se jednalo o výdaje, jejichž výše pro náležející kapitoly není ještě v době schvalování zákona o státním rozpočtu na příslušný rozpočtový rok známa.⁷³

Výčet kapitol je obsažen v Příloze č. 1 k vyhlášce o rozpočtové skladbě. Kapitoly jsou vždy označeny pomocí trojmístného číselného kódu a jejich označení tedy vypadá například takto: „*Kapitola 301 Kancelář prezidenta republiky*“.⁷⁴

3.2 Druhové třídění

Z druhového hlediska se všechny příjmy a výdaje třídí podle příjmových a výdajových druhů. Příjmové druhy znázorňují právní důvod platby, který rozpočtovým jednotkám plyne za poskytnutí věcí, služeb, prací, výkonů a práv. Veškeré příjmy státního rozpočtu se člení do čtyř tříd:

- Třída 1 – Daňové příjmy
- Třída 2 – Nedaňové příjmy
- Třída 3 – Kapitálové příjmy
- Třída 4 – Přijaté transfery.

⁷² § 10 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk, s.r.o., 2020, s. 89.

⁷⁴ Příloha č. 1 vyhlášky č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

Druhé třídění obsahuje ještě Třidu 5 Běžné výdaje a Třidu 6 Kapitálové výdaje, tyto třídy jsou však již problematikou výdajové stránky státního rozpočtu. Poslední třídou je Třída 8 Financování, která obsahuje veškeré financující operace, tyto operace mohou mít povahu jak příjmů, tak i výdajů. V minulosti byla součástí tohoto třídění i Třída 7 Ostatní výdaje, ale k 1. 1. 2003 byla tato třída zrušena.⁷⁵ Pro označení druhového třídění se používá několika stupňové označení skládající se z třídy, seskupení položek, podseskupení položek a jednotlivých položek. Označení tedy může vypadat například následovně: „*Třída 1: Daňové příjmy, seskupení položek 11 Daň z příjmů, zisku a kapitálových výnosů, podseskupení položek 111 Příjem z daní z příjmů fyzických osob, položka 1111 Příjem z daně z příjmů fyzických osob placené plátcí.*“⁷⁶

Daňové příjmy státního rozpočtu představují příjmy, které jsou získávány na základě platné právní legislativy, která umožňuje stanovit a vybírat daně od subjektů podléhajícím stanoveným daňovým povinnostem. Daňové příjmy se dle rozpočtové skladby skládají jak z daní, tak i poplatků, a dále se sem řadí i příjem z povinného pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Nedaňové příjmy jsou takové příjmy, které naopak převážně plynou ze soukromoprávních vztahů státu a fyzických nebo právnických osob. Do výčtu nedaňových příjmů se tak řadí příjmy z vlastní činnosti, přijaté výnosy z finančního majetku, příjmy z pronájmu nebo pachtu majetku, přijaté platby a vratky transferů a dále také přijaté sankční platby.⁷⁷

Kapitálové příjmy státního rozpočtu jsou tvořeny příjmy z prodeje dlouhodobého majetku jako jsou příjmy z prodeje pozemků, nemovitostí, hmotného nebo nehmotného majetku, a dále se jedná o příjmy z prodeje dlouhodobého finančního majetku, který tvoří například příjmy z prodeje akcií. Svou povahou se jedná o příjmy tvořící obsah soukromoprávního vztahu mezi státem a fyzickými nebo právnickými osobami. Přijaté transfery představují přijaté finanční prostředky, které poskytuje jeden finanční subjekt druhému bez toho, aniž by byl druhý finanční subjekt povinen k poskytnutí protihodnoty. Jedná se například o dotace, subvence, příspěvky, peněžité dary nebo jiné poskytnuté finanční prostředky.⁷⁸

⁷⁵ PEKOVÁ, Jitka, JETMAR, Marek, TOOTH, Petr. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 364-366.

⁷⁶ Příloha č. 2 vyhlášky č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁷ BOHÁČ, Radim. *Daňové příjmy veřejných rozpočtů v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 27.

⁷⁸ Tamtéž.

3.3 Ostatní hlediska třídění

Hledisko odvětvové primárně třídí všechny výdaje státního rozpočtu podle druhu činnosti, na kterou se vynakládají. Příjmy jsou členěny z hlediska činností, ze kterých tyto příjmy plynou. V rámci odvětvového třídění se rozdělují pouze nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a příjmy z převodů vlastních fondů obcí, krajů a dobrovolných svazků obcí s výjimkou příjmů ze splátek půjčených prostředků. Odvětvové třídění se člení do šesti skupin. Jednotky používané při třídění příjmů jsou paragrafy, pododdíly, oddíly a skupiny, tyto jednotky nalezneme uvedené v Příloze č. 3 vyhlášky o rozpočtové skladbě.⁷⁹

Hledisko konsolidační třídí příjmy státního rozpočtu na základě jejich směřování. Směřováním se pro účely rozpočtové skladby myslí skutečnost, zda příjmy plynou nebo neplynou od jiného veřejného rozpočtu nebo naopak plynou či neplynou k jinému veřejnému rozpočtu.⁸⁰ Rozhodující jsou zde tedy vzájemné vztahy mezi veřejnými rozpočty v rámci soustavy veřejných rozpočtů. Konsolidační hledisko je vyjádřeno pomocí záznamových jednotek tvořících přílohu č. 4 vyhlášky o rozpočtové skladbě.

Podkladové třídění znázorňuje třídění z hlediska podkladu pro změnu státního rozpočtu. Příjmy se tak třídí na základě druhů podkladu pro změnu rozpočtu, která příjem umožňuje. U příjmů se za druh podkladu pro změnu státního rozpočtu považuje skutečnost, která umožňuje výdaj nad schválený státní rozpočet a z jakého právního důvodu. Příjmy se na základě tohoto hlediska třídí na podkladové jednotky. Čísla těchto podkladových jednotek jsou jednomístná a tvoří obsah přílohy č. 5 vyhlášky o rozpočtové skladbě.⁸¹

Z prostorového hlediska se příjmy státního rozpočtu třídí na základě toho, zda příjmy pochází z tuzemska nebo ze zahraničí. Rozhodující je zde tedy zdroj příjmů, který určuje prostorový původ příjmů. Dle prostorového původu třídíme příjmy na jednotlivé prostorové jednotky, jejichž číselné označení je jednomístné. Prostorové jednotky jsou upraveny v příloze č. 6 vyhlášky o rozpočtové skladbě.⁸²

Nástrojové třídění vyjadřuje třídění příjmů z hlediska jejich zdroje. Příjmy státního rozpočtu se člení podle toho, zda zdrojem příjmů je tuzemsko, rozpočet EU, finanční mechanismy podle jejich vymezení v rozpočtových pravidlech, jiné peněžní prostředky ze zahraničí nebo peněžní fondy Organizace Severoatlantické smlouvy, a dále se také třídí podle

⁷⁹ § 11-12 vyhlášky č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁰ § 13-14 tamtéž.

⁸¹ § 15-16 tamtéž.

⁸² § 17-18 tamtéž.

jednotlivých peněžních fondů, programů a projektů a mezinárodních smluv o finančních mechanismech. Příjmy se dle nástrojového třídění dělí na nástroje, kterými se rozumí: „jednotlivé fondy, programy a projekty Evropské unie a jednotlivé mezinárodní smlouvy o finančních mechanismech, případně jiné zahraniční zdroje, a jejich analytiky, jsou-li ministerstvem uveřejněny na jeho internetových stránkách“.⁸³

Strukturní třídění rozlišuje příjmy z hlediska jejich věcné podstaty, na základě čehož se tyto příjmy člení podle strukturovaných celků. Strukturované celky vyjadřují ukazatele příjmů státního rozpočtu, které potřebují správci kapitol nebo ministerstvo pro výkon státní správy v oblasti příjmů státního rozpočtu, zejména ke stanovení rozpočtu specifických ukazatelů v zákoně o státním rozpočtu na příslušný rok a k evidenci jeho plnění. Příjmy se tak třídí na bloky, okruhy a množiny.⁸⁴

⁸³ § 19-20 vyhlášky č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ § 27-28 tamtéž.

4 Analýza příjmové stránky státního rozpočtu

Praktická část této práce je zaměřena na právní analýzu příjmové stránky státního rozpočtu v rozmezí let 2017-2023. Zohledněny jsou také některé změny plánované na rok 2024. Hlavním cílem této analýzy je tedy posoudit vývoj právní úpravy příjmové stránky státního rozpočtu v daném časovém rámci a určit klíčové změny, které v této oblasti nastaly.

Zvláštní pozornost bude věnována právní analýze vyhlášky o rozpočtové skladbě a zákona o rozpočtovém určení daní, neboť tyto právní předpisy prošly v průběhu sledovaného období značným počtem novelizací a úprav. V tomto období nabyl účinnosti také zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Cílem této části bude zhodnotit, jakým způsobem se dané změny dotkly příjmů státního rozpočtu.

Během sledovaného období byla Česká republika zasažena celosvětovou pandemií koronaviru, což mělo značné dopady na hospodaření státu. Předmětem právní analýzy bude proto i posouzení právní legislativy přijaté v tomto rozhodném období. Prostor bude věnován i dopadům válečného konfliktu na Ukrajině, který stejně jako pandemie způsobil nečekané dopady na ekonomiku státu.

Celkově bude praktická část této práce poskytovat komplexní přehled nejdůležitějších legislativních změn v oblasti příjmů státního rozpočtu se zaměřením na jejich právní dopady.

Cíle této kapitoly lze vyjádřit následujícími výzkumnými otázkami:

- Jak se vyvíjela právní úprava příjmové stránky státního rozpočtu v letech 2017-2023?
- Jaké změny nastaly v rozpočtové skladbě státního rozpočtu v průběhu let 2017-2023?
- Jak se měnilo rozpočtové určení daní během období 2017-2023?
- Jaké důsledky měla pandemie koronaviru a válečný konflikt na Ukrajině na příjmy státního rozpočtu?

4.1 Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti

Během sledovaného období nabyl dne 21. 2. 2017 účinnosti zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Přijetí zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti předcházela opakovaná snaha zavést do českého právního řádu ústavní zákon o rozpočtové odpovědnosti, který by v souvislosti s dodržováním mezinárodních závazků zapracoval právo EU do právního řádu České republiky. Konkrétně mělo dojít k implementaci Směrnice Rady EU 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Směrnice stanovila povinnost, aby měly členské státy definována pravidla pro tvorbu svých rozpočtů, čímž mělo dojít k zajištění dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí a vyvarování se

nadměrným deficitům těchto rozpočtů.⁸⁵ Implementace směrnice měla být dokončena do 31. 12. 2013.⁸⁶ Česká republika však do stanovené doby nepřijala potřebné vnitrostátní předpisy k dosažení účinnosti této směrnice. Zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti měl být přijat právě jako provádějící předpis navrhovaného ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti. Přestože k přijetí ústavního zákona nakonec nedošlo, byla pravidla rozpočtové odpovědnosti přijata právě prostřednictvím zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Hlavním cílem návrhu zákona bylo zavést do českého právního řádu další zásady a principy posilující transparentnost a zdraví veřejných financí.⁸⁷ Zákon zohledňuje zásadu transparentnosti takovým způsobem, že ukládá MF zveřejňovat na svých internetových stránkách informace o dodržování pravidel rozpočtové odpovědnosti veřejnými institucemi.⁸⁸ Transparentnost je dále posílena zřízením Národní rozpočtové rady jako nezávislého odborného orgánu působícího v oblasti fiskální a rozpočtové politiky. Pro účely odpovědnějšího rozpočtového plánování byl zákonem zřízen také Výbor pro rozpočtové prognózy.⁸⁹

Zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti Česká republika přijala také odpovídající fiskální pravidla v souvislosti s plánovanou ratifikací Fiskálního paktu a zavázala se tím k jejich dodržování. Česká republika přistoupila k Fiskálnímu paktu poměrně nedávno, a to až 6. 3. 2019, kdy se tak stala 27. zemí EU, která smlouvu ratifikovala. Fiskální pakt klade požadavky na rozpočtové politiky členských států, obsahuje rámec pro jejich rozpočtovou kázeň a vzájemnou koordinaci hospodářských politik těchto členských států. Členské státy se rovněž zavázaly zavést do svého právního řádu pravidlo vyrovnaných rozpočtů sektoru veřejných institucí, rozpočty těchto institucí by tedy měly být vyrovnané, aby se zabránilo nadměrným deficitům a zadlužování. Schodek státního rozpočtu tak dle Fiskálního paktu nesmí překročit 3 % hrubého domácího produktu (dále jen „**HDP**“) a veřejný dluh státu musí zůstat pod 60 % HDP. Součástí zajištění vyrovnaných rozpočtů je i zavedení automatického nápravného systému spočívajícího v přijetí potřebných nápravných opatření v případě odchýlení se od pravidel vyrovnaného rozpočtu.⁹⁰ Právě pro tyto účely byla zřízena Národní rozpočtová rada, která má za úkol sledovat a upozorňovat na případné odchylky od pravidel

⁸⁵ Čl. 1 Směrnice Rady EU 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Úř. Vest. L 306, 23. listopadu 2011.

⁸⁶ Čl. 15 tamtéž.

⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 23/2017 Sb., obecná část, str. 1-5.

⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 23/2017 Sb., zvláštní část, str. 20.

⁸⁹ Tamtéž, str. 51-52.

⁹⁰ Sdělení č. 46/2020 Sb. m.s., o přístupu České republiky ke Smlouvě o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii.

vyrovnaného rozpočtu. K naplňování tohoto poslání využívá nástroje v podobě stanovisek a zpráv. Co se však týče závaznosti těchto nástrojů, jejich povaha je pouze doporučující. Národní rozpočtová rada tedy nedisponuje přímým nástrojem k vynucení dodržování pravidel rozpočtové odpovědnosti.⁹¹

Přijatá právní úprava zákona o rozpočtových pravidlech má významný dopad na příjmy státního rozpočtu tím, že podporuje odpovědnější plánování příjmů a stanovuje hranici pro maximální možný deficit státního rozpočtu. Tímto způsobem zabraňuje neomezenému zvyšování státních výdajů státu bez ohledu na výši jeho příjmů v daném rozpočtovém období. Přijatá fiskální pravidla tak mají za cíl zajistit rovnováhu mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu. Pokud by tato rovnováha byla porušena, musí být přijata potřebná nápravná opatření k zajištění stability.

4.2 Změna vyhlášky o rozpočtové skladbě

Vzhledem k tomu, že se příjmy státního rozpočtu třídí dle jednotlivých hledisek rozpočtové skladby, bude právní analýza zaměřena také na rozbor změn v rozpočtové skladbě státního rozpočtu. Zohledněny budou i změny související se zrušením vyhlášky č. 323/2002, o rozpočtové skladbě, ve znění vyhlášky č. 577/2020 Sb., která byla nahrazena novou vyhláškou, a to vyhláškou č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, která nabyla účinnosti 1. 1. 2022. Nová právní úprava byla přijata s ohledem na celou řadu novel, kterými vyhláška prošla během let, bylo tedy na místě všechny tyto změny sjednotit. Bylo nezbytné rovněž upravit ustanovení odkazující na zmocnění k vydání rozpočtové skladby, která se nacházejí v samotném úvodu vyhlášky a zmocňují MF ke stanovení rozpočtové skladby vyhláškou. Novelami zákona o rozpočtových pravidlech a zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů došlo totiž v rámci jejich vnitřní struktury k přesunutí ustanovení týkajících se zmocnění ke stanovení rozpočtové skladby. Úprava vyhlášky byla potřebná také s ohledem na legislativně-technické požadavky na právní předpisy. Společně s novelou vyhlášky byla vydána metodika, kterou vydává MF, jedná se o doprovodný materiál k postupu podle vyhlášky o rozpočtové skladbě obsahující informace, které právě z důvodu legislativně-technických požadavků nemohou být součástí znění samotné vyhlášky o rozpočtové skladbě. Obsahem metodiky je tak podrobný popis údajů jednotlivých položek a paragrafů rozpočtové skladby. Nová právní úprava vyhlášky o rozpočtové skladbě se tedy až na výjimky, týkající se dílčích

⁹¹ KOZIEŁ, Michal. Formy činnosti Národní rozpočtové rady. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2022, Vol 17, No. 3, s. 15-24.

úprav v názvech ustanovení či položek rozpočtové skladby, zásadně neliší od její předchozí verze.⁹²

Změny však nenastaly jen s přijetím nové právní úpravy, vyhláška o rozpočtové skladbě prošla během zkoumaného období celou řadou novel. V rámci tohoto zhodnocení bude analýza zaměřena na dvě hlediska rozpočtové skladby, a to hledisko odpovědnostní a hledisko druhové, neboť právě tato hlediska představují základní roli při třídění příjmů státního rozpočtu.

4.2.1 Vývoj dle odpovědnostního hlediska

Nejdříve bude provedena právní analýza dle odpovědnostního hlediska, jehož základní jednotkou jsou kapitoly. Právě správci kapitol jsou odpovědní za navrhování příjmů na dané rozpočtové období v rámci jim svěřených kapitol. Během sledovaného období bylo do odpovědnostního třídění zařazeno několik nových kapitol, zároveň však došlo i ke zrušení některých z nich.

S účinností od 1. 1. 2017 byly přidány kapitoly 359 Úřad Národní rozpočtové rady a 373 Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře (dále jen „**ÚPDI**“).⁹³ Úřad Národní rozpočtové rady byl zřízen jako organizační složka státu a také jako účetní jednotka na základě zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti v souvislosti se zřízením Národní rozpočtové rady jako nezávislého odborného orgánu zabezpečujícího dodržování fiskálních pravidel. ÚPDI byl zřízen jako ústřední správní úřad dle zákona č. 320/2016 Sb., o Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře. Jeho úkolem bylo zajišťovat regulaci a správu pro přístup k dopravní infrastruktuře. Po několika letech jeho působnosti však došlo k jeho zrušení na základě rozhodnutí vlády z důvodu ekonomické a personální úspory v rámci soustavy ústředních správních orgánů. Agenda ÚPDI tak byla následně převedena na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.⁹⁴ Rozpočtová kapitola 373 poté byla s účinností k 1. 1. 2024 zrušena.⁹⁵

Dne 1. 8. 2017 došlo k další novele rozpočtové skladby a do odpovědnostního hlediska byla zařazena kapitola 378 Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Kapitola 378 vznikla v souvislosti se založením Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost jako ústředního správního úřadu.⁹⁶

⁹² Důvodová zpráva k návrhu vyhlášky č. 412/2021 Sb., obecná část, str. 71-72.

⁹³ Vyhláška č. 463/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění vyhlášky č. 56/2016 Sb.

⁹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 464/2023 Sb., obecná část, str. 7.

⁹⁵ Čl. I bod 1. vyhlášky č. 348/2023 Sb., kterou se mění vyhláška č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁶ Čl. I vyhlášky č. 233/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění vyhlášky č. 463/2016 Sb.

Dne 1. 1. 2019 poté nabyla účinnosti novela, která zařadila mezi ostatní kapitoly rozpočtové skladby kapitolu 362 Národní sportovní agenturu, jež byla zřízena jako další ústřední správní úřad.⁹⁷

V rámci nové vyhlášky byla přijata i nová kapitola rozpočtové skladby, a to 363 Nejvyšší stavební úřad.⁹⁸ Kapitola byla přijata s ohledem na zřízení Nejvyššího stavebního úřadu dle nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb. jako vrcholného orgánu státní stavební správy. K jeho zřízení však nikdy nedošlo, neboť po volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021, nová vláda koncept Nejvyššího stavebního úřadu odmítla a došlo tak k jeho vypuštění z nového stavebního zákona.⁹⁹ Skutečnost, že Nejvyšší stavební úřad nebude zřízen jako samostatná rozpočtová kapitola, je zohledněna novelou vyhlášky o rozpočtové skladbě č. 348/2023 Sb., která tuto kapitolu zrušila.¹⁰⁰

S účinností od 1. 1. 2023 přibyla do výčtu kapitol dle odpovědnostního hlediska nejnovější kapitola 364 Digitální a informační agentura, která byla přidána v souvislosti s projednávanou změnou zákona č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jímž byla zřízena Digitální a informační agentura.¹⁰¹

Z právní analýzy odpovědnostního třídění kapitol státního rozpočtu vyplývá, že výčet jednotlivých kapitol se neustále přizpůsobuje aktuálním potřebám a legislativním změnám. Nové kapitoly jsou přidávány s cílem posílit správní struktury v různých oblastech, jako je například rozpočtová odpovědnost, kybernetická bezpečnost, sport nebo digitální služby, čímž dochází k efektivnějšímu využívání veřejných prostředků.

4.2.2 Vývoj dle druhového hlediska

V rámci této kapitoly bude zhodnoceno, jak se proměnila právní úprava rozpočtové skladby z druhového hlediska, součástí zhodnocení bude vývoj hlavních změn týkajících se struktury příjmové stránky státního rozpočtu.

Do druhového hlediska přibýlo podseskupení položek 138 – příjem z daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění v oblasti hazardních her. Tyto položky byly zařazeny na

⁹⁷ Čl. I bod 4. vyhlášky č. 329/2018 Sb., kterou se mění vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění vyhlášky č. 12/2018 Sb.

⁹⁸ Příloha č. 1 k vyhlášce č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, vyhlášené znění.

⁹⁹ ŠKUREK, Martin, Jak je důležité mít nejvyšší stavební úřad. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2022, Vol 17, No. 2, s. 31-49.

¹⁰⁰ Čl. I bod 1. vyhlášky č. 348/2023 Sb., kterou se mění vyhláška č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k vyhlášce č. 402/2022 Sb., obecná část, str. 1.

základě přijetí dvou nových zákonů, a to ZHH a ZDHH. Oba tyto zákony nabyly účinnosti dne 1. 1. 2017. Jejich přijetím došlo k nahrazení dřívější právní úpravy, která oblast hazardu upravovala jako odvody z loterií a jiných podobných her. Nové podseskupení položek 138 tak nahradilo dosavadní položky týkající se právě zrušených odvodů z loterií a jiných podobných her. Zavedení nové právní úpravy bylo nutné z důvodu technologického pokroku v oblasti hazardních her, neboť stará právní úprava nepočítala s provozováním hazardních her on-line, zákonem o hazardních hrách tedy došlo k zavedení hazardních her na internetu, čímž se zvýšila jejich dostupnost, a i příjmy z této činnosti plynoucí. Dalším faktorem pro změnu právní úpravy hazardních her byla potřeba regulovat hazardní hry v souladu s pravidly vnitřního trhu EU, došlo tak k zohlednění například Doporučení Komise 2014/478/EU ze dne 14. července 2014 o zásadách pro ochranu spotřebitelů a hráčů služeb hazardních her online a pro prevenci hraní hazardních her online nezletilými osobami.¹⁰²

V rámci třídění příjmů dle rozpočtové skladby došlo v druhé polovině roku 2017 novelou vyhlášky ke změně zařazení příjmů úhrad za dobývání nerostů a poplatků za geologické práce. Tyto příjmy se tak nově začaly namísto nedaňových příjmů evidovat jako příjmy daňové.¹⁰³ Došlo k tomu tak po novele horního zákona č. 89/2016, která nabyla účinnosti 1. 1. 2017. MF rozhodlo stanoviskem, že tyto příjmy budou nově řazeny mezi daně a poplatky z vybraných činností a služeb jako položka č. 1356 – Příjem z úhrad za dobývání nerostů a poplatků za geologické práce.¹⁰⁴ Zařazení příjmů z úhrad za dobývání nerostů a poplatků za geologické práce mezi daňové příjmy aktuálně dává mnohem větší smysl, neboť nedaňové příjmy vyjadřují spíše příjmy vzniklé ze soukromoprávních vztahů státu a fyzických nebo právnických osob. V tomto případě se však jedná spíše o činnost, k jejímuž výkonu uděluji povolení státní orgány na základě své pravomoci, svým charakterem se tak tyto příjmy podobají více příjmům daňovým než nedaňovým.

Obdobná situace poté nastala i u soudních poplatků, kdy i zde došlo ke změně zařazení příjmů v rámci rozpočtové skladby. Soudní poplatky, které byly rovněž řazeny mezi příjmy nedaňového charakteru, byly přeřazeny mezi daňové příjmy státního rozpočtu a tvoří tak nově položku 1362 – Příjem ze soudních poplatků.¹⁰⁵ Zařazení soudních poplatků mezi daňové

¹⁰² Důvodová zpráva k zákonu č. 187/2016 Sb., obecná část, str. 12-14.

¹⁰³ Ministerstvo financí ČR. Státní závěrečný účet za rok 2018 [online]. mfcz.cz, 29. 10. 2019 [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2018/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2018-36452>.

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k vyhlášce č. 463/2016 Sb., zvláštní část, str. 29.

¹⁰⁵ Čl. I. bod 23. vyhlášky č. 577/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění vyhlášky č. 343/2019 Sb.

příjmy, kde jsou mimo jiné i správní nebo místní poplatky, je tak ze systematického hlediska přehlednější, neboť zaplacení soudního poplatku a jeho následné odvedení do státního rozpočtu představuje povinnost, kterou určil stát na základě své pravomoci a svým charakterem se tak opět podobá více příjmům daňovým než nedaňovým. Před změnou právní úpravy byly tyto příjmy spíše výjimkou mezi nedaňovými příjmy. Jejich současné zařazení mezi daňové příjmy je tedy mnohem více relevantní.

S účinností od 1. 4. 2019 byla zavedena nová daň připadající do státního rozpočtu, a to daň ze zahřívání tabákových výrobků. V rámci druhového hlediska jí byla přiřazena položka 1229 - Spotřební daň ze zahřívání tabákových výrobků. Daň ze zahřívání tabákových výrobků byla zavedena především ze dvou hlavních důvodů. První z nich sleduje zvyšování příjmů do státního rozpočtu, a to na základě zvyšující se oblíbenosti těchto výrobků ve společnosti, stát tímto tedy využívá situace na trhu za účelem zvýšení vlastních příjmů. Druhým důvodem pro zavedení daně ze zahřívání tabákových výrobků je určitá ochrana veřejného zdraví. Prostřednictvím vyšší ceny se stát snaží snížit spotřebu daných výrobků a negativní dopady, které by mohly mít na lidské zdraví.¹⁰⁶

Další změna v příjmech dle druhového hlediska nastala odstraněním položky 1523 – Daň z nabytí nemovitých věcí. Ke zrušení této položky došlo s účinností od 26. 9. 2020 na základě zákona č. 386/2020 Sb., kterým se zrušuje opatření Senátu č. 340/2013., o dani z nabytí nemovitých věcí, a mění a zrušují další související právní předpisy. Důvodem zrušení této daně bylo jak zjednodušení a zpřehlednění daňového systému, tak zmírnění ekonomických dopadů pandemie koronaviru na společnost. Argumentem pro zrušení bylo zvýšení investic do nemovitostí a navýšení příjmů státního rozpočtu z DPH a daní z příjmů.¹⁰⁷ Rozhodný den pro zrušení daně z nabytí nemovitých věcí byl stanoven na 31. 3. 2020. Zrušení daně tak bylo upraveno se zpětnou účinností. V případech, kdy poplatníci již daň uhradili, jim vznikl nárok na vrácení přeplatku správcem daně z nabytí nemovitých věcí. V souvislosti s tímto vrácením přeplatků na daní v roce 2021 nastala situace, kdy příjem daně z nabytí nemovitých věcí dosáhl poprvé záporné hodnoty.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2019*. [online]. mfcz.cz, 2. 10. 2020 [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2019/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2019-39631>.

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 386/2020 Sb., obecná část. str. 9-11.

¹⁰⁸ Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2021*. [online]. mfcz.cz, 3. 5. 2022 [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2021/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2021-47400>.

Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí mělo jistě negativní dopad na příjmy státního rozpočtu, neboť tím vypadl jeden z pravidelných daňových výnosů. Nejedná se však dle mého názoru o tak zásadní změnu na celkových výnosech státního rozpočtu. Majetkové daně totiž nepatří mezi nejdůležitější příjmy státního rozpočtu, neboť jejich inkaso se pohybuje zhruba okolo 1 %. Státní rozpočet na nich tedy není závislý jako například na jiných daňových příjmech. Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí se tak jeví jako správný krok, obzvláště v době, kdy ceny nemovitostí rapidně stoupají.

Z provedené analýzy z hlediska druhového členění příjmů státního rozpočtu je zřejmé, že legislativní změny ve struktuře příjmů mají nejvýznamnější dopad na daňové příjmy. Tyto příjmy obecně představují největší podíl na celkových příjmech státního rozpočtu, a tím pádem se řadí mezi jeho nejdůležitější příjmy. Daňová právní úprava je pravidelně předmětem častých novelizací, což vede i k proměnám ve struktuře příjmů státního rozpočtu.

4.3 Změna zákona o rozpočtovém určení daní

Součástí právní analýzy je i zhodnocení vývoje právní úpravy rozpočtového určení daní ve sledovaném období let 2017-2023.

Obce a kraje jako územní samosprávné celky vyjadřují územní společenství občanů mající právo na samosprávu.¹⁰⁹ K zajištění výkonu této samosprávy je poté nezbytné, aby obce a kraje disponovaly vlastními peněžními prostředky. Část peněžních prostředků je do územních rozpočtů rozdělována právě na základě zákona o rozpočtovém určení daní, který upravuje tzv. sdílené daně, tedy daně, jejichž celostátní hrubé výnosy se dělí mezi více veřejných rozpočtů, konkrétně mezi rozpočty obcí, krajů, státního rozpočtu a dále také SFDI. Celostátním hrubým výnosem daně se rozumí peněžní prostředky, které se vyberou v průběhu rozpočtového roku správcem daně, snížené o vrácené prostředky.¹¹⁰

1. ledna 2017 nabyla účinnosti novela zákona o rozpočtovém určení daní, která vedla ke zvýšení podílu obcí na celostátním hrubém výnosu DPH z 20,83 % na 21,4 %. Tato úprava vedla k navýšení příjmů obcí, zatímco podíl z DPH směřující do státního rozpočtu byl snížen z původních 70,25 % na 69,68 %. Postupné zvyšování podílu obcí na výnosech DPH bylo navrhováno za cílem obnovy stavu před novelou v roce 2012, kterou byl na úkor důchodové reformy snížen podíl územních rozpočtů na celostátním hrubém výnosu DPH. Územní rozpočty kvůli tomuto snížení výnosů ze sdílených daní utrpěly miliardové ztráty. Současně však novela

¹⁰⁹ Čl. 100 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁰ § 2 písm. a) a c) zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů.

zrušila ustanovení § 4 odst. 1 písm. g), které upravovalo motivační podíl obcí na DPFO odváděných na základě daňového přiznání.¹¹¹ Motivační podíl byl stanoven ve výši 30 % z výnosu této daně a měl za cíl motivovat obce k vytváření příznivého podnikatelského prostředí a tím zvýšit daňové výnosy obcí. Šlo tedy o určitou formu finanční návratnosti za prostředky, které obec na podporu podnikání vynaložila.¹¹² Z pohledu státního rozpočtu mělo zrušení motivačního podílu pozitivní dopad, neboť podíl, který by připadl obcím, byl odveden do státního rozpočtu a zvýšil tím jeho příjmy.

Vzhledem k tomu, že navýšení podílu na výnosech DPH nebylo na základě prognózy vývoje ekonomiky státu považováno za adekvátní vzhledem k hospodářskému propadu, který obce zaznamenaly v souvislosti se snížením výnosů sdílených daní kvůli důchodové reformě, byla navržena další novela, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2018. Touto novelou došlo k poměrně zásadnímu navýšení podílu obcí na celostátním hrubém výnosu DPH. Původní podíl, který činil 21,4 % byl zvýšen na 23,58 %. Navýšení podílu obcí znamenalo, že podíl výnosu směřující do státního rozpočtu byl opět snížen, a to na 67,5 %.¹¹³

Významná změna rozpočtového určení daní byla realizována přijetím zákona č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony (dále jen „**daňový balíček**“), který nabyl účinnosti 1. 1. 2021. Jedním ze zákonů, jehož změnu s sebou daňový balíček přinesl, byl právě i zákon o rozpočtovém určení daní. Úpravou zákona o rozpočtovém určení daní došlo k navýšení jednotlivých podílů obcí a krajů na výnosech daní z příjmů a DPH. Konkrétně tak došlo k navýšení podílu krajů na výnosech sdílených daní dle § 3 odst. 1 písm. b) až g) zákona o rozpočtovém určení daní, kdy se podíl 8,92 % z daňových příjmů zvýšil na 9,78 %. U obcí došlo ke zvýšení podílu dle § 4 odst. 1 písm. b) až f) a i) zákona o rozpočtovém určení daní, z původních 23,58 % na 25,84 %. Podíl z výnosu DPH a daní z příjmů, s výjimkou DPFO ze závislé činnosti, byl touto změnou snížen na 64,38 %. U DPFO ze závislé činnosti se jednalo o pokles výnosů na 62,88 %.¹¹⁴

Daňový balíček s sebou dále přinesl změnu rozpočtového určení DPFO ze samostatné činnosti, která byla ovlivněna zavedením paušální DPFO. Podíl sdíleného výnosu této daně byl

¹¹¹ Čl. I zákona č. 391/2015, kterým se mění zákon č. 234/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹² Česká tisková kancelář. *Obce dostanou víc peněz z DPH, přijdou o daně od podnikatelů*. denik.cz, 16. 12. 2015 [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/obce-dostanou-vic-penez-z-dph-prijdou-o-dane-od-podnikatelu-20151216.html.

¹¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 260/2017 Sb., obecná část.

¹¹⁴ Čl. XLVII zákona č. 609/2020, zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

navýšen z 60 % na 100 %. Tato změna rozpočtového určení daní byla uskutečněna jako kompenzace za výpadek daňových příjmů obcí a krajů, k čemuž došlo v souvislosti s jednotlivými opatřeními a změnami daňové legislativy v období pandemie koronaviru. Pro územní rozpočty obcí a krajů novela zákona o rozpočtovém určení daní tedy přinesla nepochybně pozitivní přínos v podobě zvýšení jejich rozpočtových příjmů plynoucích z jednotlivých podílů na těchto sdílených daních, nicméně pro příjmovou stránku státního rozpočtu tato změna představuje opět negativní zásah do příjmů a zvyšování propasti mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu.

Ve snaze zvýšit příjmy státního rozpočtu a tím snížit jeho schodek, navrhla vláda v rámci zákona o konsolidaci veřejných rozpočtů, aby byly podíly obcí a krajů na daních z příjmů a DPH sníženy, a to následovně. U krajů se jedná o snížení z 9,78 % na 9,76 %. U obcí snížení představuje změnu z 25,84 % na 24,92 %. Podíl státního rozpočtu na výnosech DPH a daní z příjmů se tak konsolidací veřejných rozpočtů zvýšil na 65,32 % a u DPFO ze závislé činnosti na 63,82 %. ¹¹⁵ V budoucím znění zákona o konsolidaci veřejných rozpočtů, který nabude účinnosti od 1. 1. 2025, je již plánováno další zvýšení podílů státního rozpočtu na výnosech sdílených daní.

Zákonu o konsolidaci veřejných rozpočtů se jinak přezdívá i ozdravný balíček, neboť jeho cílem je prostřednictvím konsolidačních opatření snížit výdaje státu a na druhou stranu zajistit zvýšení jeho příjmů do státního rozpočtu, čímž by došlo ke snížení deficitu státního rozpočtu. Ozdravný balíček představuje soubor novel, kterými se mění jednotlivé zákony, na které se tato plánovaná konsolidace vztahuje.

Dále byl zmíněným zákonem o konsolidaci veřejných rozpočtů upraven § 5 zákona o rozpočtovém určení daní, ve kterém jsou zakotveny daňové výnosy SFDI. Touto úpravou zákona došlo ke zrušení odvodu celostátního hrubého výnosu daně silniční právě do rozpočtu SFDI. ¹¹⁶ Nově bude tento výnos náležet výlučně mezi příjmy státního rozpočtu. Podíl 9,1 % z celostátního hrubého výnosu spotřební daně z minerálních olejů zůstal SFDI zachován. Opět s sebou tato změna přinese navýšení příjmů státního rozpočtu. Vzhledem k tomu, že byl předmět silniční daně v uplynulých letech značně omezen, nebude se na straně příjmů státního rozpočtu však jednat o zase tak podstatnou změnu.

¹¹⁵ Čl. XLIII body 3 a 4 zákona č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁶ Čl. XLIII bod 8 zákona č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Podrobné schéma rozpočtového určení daní, platné od 1. 1. 2024, které znázorňuje sdílené daně plynoucí do státního rozpočtu, je uvedeno v příloze č. 1.

4.4 Vliv pandemie koronaviru na příjmy státního rozpočtu

Koncem roku 2019 byla Česká republika zasažena pandemií koronaviru, což zásadně zasáhlo chod ekonomiky a hospodaření státu hlavně během let 2020-2021. Právě v důsledku dopadů pandemie na příjmy a výdaje státního rozpočtu, se v tomto období začal zvyšovat deficit státního rozpočtu. Deficit státního rozpočtu vyjadřuje situaci, kdy výdaje státu za sledované účetní období jsou vyšší než jeho příjmy, tento rozdíl mezi výdaji a příjmy poté tvoří tzv. deficit nebo také schodek.¹¹⁷

Ve snaze zamezit šíření pandemie a také zabránit jejímu negativnímu dopadu na ekonomiku státu, přijala vláda celou řadu opatření. V období 2020-2021 se jedná o diskreční opatření ministryně financí. Diskreční opatření představují záměrná opatření vlády, většinou jednorázová, za účelem stabilizace ekonomiky.¹¹⁸ Kromě diskrečních opatření byla za cílem podpoření ekonomiky provedena i změna daňové legislativy.

Během roku 2020 byla přijata řada opatření určených k podpoře právnických a podnikajících fyzických osob. Jednalo se například o posečkání u DPFO a DPPO nebo prominutí záloh na tuto daň, dále bylo vydáno také opatření týkající se posečkání u DPH. V rámci pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti došlo u skupiny zaměstnavatelů k prominutí pojistného, které jsou povinni za své zaměstnance odvádět. Toto prominutí bylo přijato z důvodu zachování a podpory zaměstnanosti v období ekonomické krize. V souvislosti s těmito opatřeními byl zákon č. 600/2020 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2021, ve znění pozdějších předpisů, během roku několikrát novelizován. Rozpočtované příjmy tak byly během roku celkem třikrát sníženy. Toto opakované snižování vedlo ke vzniku čím dál většího deficitu mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu, což vyústilo v rekordní schodek státního rozpočtu.¹¹⁹

Jednou ze změn daňové legislativy bylo i zrušení daně z nabytí nemovitých věcí, o kterém byla zmínka již v předchozí kapitole. Ne všechny daňové úpravy však byly přijaty

¹¹⁷ SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA Petr a kol, *Finanční a daňové právo*. 3 vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., 2020, s. 48.

¹¹⁸ Ministerstvo financí ČR. *Fiskální pravidla*. [online]. mfcz.cz [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: https://www.mfcz.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf.

¹¹⁹ Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2020*. [online]. mfcz.cz, 27. 4. 2021 [cit. 30. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2020/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2020-41689>.

pouze ve spojitosti se snahou zmírnit dopady epidemie na ekonomiku státu. Řada opatření byla předmětem diskuse ještě před vypuknutím epidemie ve světě. Například zrušení daně z nabytí nemovitých věcí bylo navrhováno již v roce 2019 a její zrušení tedy bylo očekávanou změnou v daňové legislativě.¹²⁰

Pandemie dále ovlivňovala rozpočtové hospodaření i v roce 2021 a v souvislosti s tím vláda dále vydávala opatření ve snaze podpořit ekonomiku a snížit deficit státního rozpočtu. Mezi opatření působící na příjmy státního rozpočtu v tomto období patřilo například zrušení superhrubé mzdy, změna rozpočtového určení daní od roku 2021 jako kompenzace obcím a krajům za výpadek daňových příjmů, zvýšení slevy na poplatníka, snížení spotřební daně z nafty. I v roce 2021 došlo k posečkání u daní, a to jak u DPH, tak i u DPFO a DPPO. Rozhodnutím ministryně financí byla prominuta rovněž velká část správních poplatků.¹²¹

Právě zrušení superhrubé mzdy představovalo zásadní změnu ovlivňující negativně příjmy státního rozpočtu z DPFO. Příjmy z DPFO ze závislé činnosti se tak již při stanovení základu daně nezvyšují o povinné odvody zaměstnavatele na pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění, ale počítají se přímo z příjmů ze závislé činnosti.¹²² Zatímco zrušení zdaňování superhrubé mzdy vedlo ke zvýšení čistých mezd zaměstnanců, což pro ně bylo nepochybně příznivou změnou, pro státní rozpočet toto zrušení znamenalo propad příjmů z DPFO. Tento pokles příjmů z DPFO je patrný i z grafu v příloze č. 3.

Za účelem obnovení ekonomiky státu po pandemii koronaviru předložila Česká republika, společně s dalšími členskými státy EU, Evropské komisi v rámci Nástroje NextGenerationEU (dále jen „*NGEU*“) svůj plán na obnovu. Součástí plánu jsou reformy a veřejné investiční projekty, které mají napomoci obnovit ekonomickou situaci členských států. Na národní úrovni je tento plán označován jako Národní plán obnovy. Podstatou Národního plánu obnovy je tedy získání evropských prostředků z NGEU, který byl zřízen pro poskytnutí přímé finanční podpory členským státům po krizi, která byla způsobena pandemií koronaviru. Doba, po kterou mohou být členským státům, vypláceny finanční prostředky je

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2021*. [online]. mfcz.cz, 3. 5. 2022 [cit. 30. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2021/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2021-47400>.

¹²² PITTLERLING, Marcel. Daň z příjmů fyzických osob po novelách přijatých v roce 2020. *Účetní a daně*, 2021, č. 5, s. 8.

stanovena do konce roku 2026.¹²³ Pro srovnání je přiložen v příloze č. 4 graf znázorňující vývoj příjmů získaných z EU během sledovaného období. Názorně je zde vidět zvýšení příjmů čerpaných z EU v souvislosti s využitím finanční podpory z NGEU.

V roce 2022 nastala situace, kdy stát hospodařil v rámci rozpočtového provizoria, a to až do 18. března 2022, kdy nabyl účinnosti zákon č. 577/2022 Sb., o státním rozpočtu na rok 2022. Důvodem byly volby do poslanecké sněmovny na podzim roku 2021, po nichž byla jmenována nová vláda. Nová vláda nesouhlasila s návrhem státního rozpočtu vypracovaným předchozí vládou a rozhodla se proto návrh přepracovat. Proces schvalování návrhu státního rozpočtu se tak protáhl a ke schválení došlo až 10. března 2022. Během hospodaření předchozí vlády vznikl na základě všech opatření vynaložených pro boj s koronavirem rekordní deficit státního rozpočtu. Hlavním cílem nově jmenované vlády se stala tedy snaha o snížení schodku státního rozpočtu.¹²⁴ Pro lepší přehled uvádím v příloze č. 5 graf znázorňující vývoj příjmů a výdajů. Na příjmech státního rozpočtu v letech 2020-2022 je patrné, že se dosavadní růst příjmů zastavil s příchodem pandemie koronaviru. Zřetelný je zde i deficit státního rozpočtu, který v tomto období začal narůstat.

V momentě, kdy to již vypadalo, že se ekonomika státu zotavuje ze všech následků, které s sebou pandemie koronaviru přinesla, došlo začátkem roku 2022 k ruské invazi na Ukrajinu a Česká republika tak musela v souvislosti s tímto ozbrojeným konfliktem čelit novým výzvám. V důsledku tohoto ozbrojeného konfliktu a vysoké míry inflace došlo k rapidnímu zvyšování cen energií. Aby tato situace nebyla likvidační pro některé domácnosti, zavedla vláda zastropování cen energií a následně stanovila kompenzační mechanismus pro dodavatele energií.¹²⁵ V důsledku vyplacení kompenzací dodavatelům energií, vznikly státu mimořádné výdaje, které ještě více zvýšily schodek státního rozpočtu. Jako zdroj financování pomoci státu s vysokými energiemi přijala vláda v roce 2023 dočasnou mimořádnou daň z neočekávaných zisků neboli windfall tax, která byla zavedena jako podkategorie DPPO. Tato daň by měla být platná po dobu tří let v rozmezí let 2023-2025 a dopadá na mimořádné zisky společností v oblasti výroby a obchodu s energiemi, bankovníctví, petrolejářství a těžby a zpracování

¹²³ SÍKELA, Jozef. *O národním plánu obnovy*. [online]. planobnovy.cz, [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.planobnovy.cz/o-npo>.

¹²⁴ Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2022*. [online]. mfcz.cz, 2. 5. 2023 [cit. 15. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2022/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2022-51132>.

¹²⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Vláda schválila kompenzační systém pro dodavatele za zastropované ceny energií*. [online]. mpo.gov.cz, 4. 1. 2023 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mpo.gov.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/vlada-schvalila-kompenzacni-system-pro-dodavatele-za-zastropovane-ceny-energi--271825>.

fosilních paliv. Mimořádné zisky vznikly společností právě v souvislosti se zvyšováním cen energií v důsledku válečného konfliktu.¹²⁶ Jako další nástroj pomoci byl poté zaveden mezi spotřební a energetické daně odvod z nadměrných příjmů z prodeje elektřiny. Očekávané příjmy z této daně a odvodu byly odhadnuty na 100 miliard korun. Tyto prostředky měly pomoci získat do státního rozpočtu zpět finanční prostředky vynaložené na kompenzace cen energií a zároveň snížit schodek státního rozpočtu. Co se týče plnění daně z neočekávaných zisků, predikce naplněny nebyly, neboť nebyla vybrána ani polovina z plánované částky a z plánovaných 85 miliard korun se tedy vybralo jen 39,1 miliardy korun. Podstatná část příjmů ve výši 33 miliard korun z této daně byla očekávána od bank, kterým se však podařilo optimalizovat své zisky a výběru daně se tímto vyhnuly.¹²⁷ Naopak příjmy z odvodu z nadměrných příjmů z prodeje elektřiny předčily očekávání a namísto navrhovaných 15 miliard korun se vybralo 18,5 miliard korun.¹²⁸

Aktuálně probíhají diskuse, zda by daň z neočekávaných zisků neměla být zrušena dříve, než uplyne doba, na kterou byla přijata. Ministr financí Zbyněk Stanjura navrhuje zkrácení účinnosti této daně, neboť dle jeho názoru byl již naplněn její účel a na dani se vybralo více než bylo ze státního rozpočtu vynaloženo na kompenzace vysokých cen energií. K jeho návrhu se však nepřiklání koalice, která argumentuje ztrátou příjmů do státního rozpočtu, které pomáhají postupně snižovat deficit státního rozpočtu.¹²⁹

4.5 Srovnání právní úpravy se Slovenskou republikou

Na závěr této diplomové práce je provedeno srovnání právní úpravy příjmové stránky státního rozpočtu České republiky se Slovenskou republikou. Slovenskou republiku jsem si vybrala právě z důvodu našich společných historických vazeb.

Na ústavní úrovni je státní rozpočet zakotven v ústavním zákoně č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky. Mezi relevantní ústavní zákony patří také ústavní zákon č. 493/2011 Z. z., o rozpočtové zodpovědnosti. Tento ústavní zákon Slovenská republika přijala

¹²⁶ MOLÍN, Jan. Stručně k dani z neočekávaných zisků. *Auditor*. 2023, č. 1, s. 18-21.

¹²⁷ VOCHOZKOVÁ, Tereza Rozálie. *Místo třiceti jen jednotky miliard. Stát vybere na bankovní windfall tax méně, než čekal.* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 12. 11. 2023 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/misto-triceti-jen-jednotky-miliard-stat-vybere-na-bankovni-windfall-tax-mene-nez-cekal-342821>.

¹²⁸ Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2023*. [online]. mfcz.cz, 29. 4. 2024 [cit. 30. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2023/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2023-55703>.

¹²⁹ ZEMAN, Drahošlav. *Stanjura chce vyjednávat o zrušení windfall tax.* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 6. 7. 2024 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/stanjura-chce-vyjednavat-o-zruseni-windfall-tax-350887>.

v souvislosti s plněním mezinárodních závazků vyplývajících z jejího členství v EU. Jedním z těchto závazků byla i povinnost implementace Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Členské státy měly povinnost uvést v účinnost právní předpisy nezbytné pro dosažení souladu se zmíněnou směrnicí, a to do 31. 12. 2013.¹³⁰ Slovenská republika k implementaci přistoupila téměř okamžitě, a to přijetím právě ústavního zákona č. 493/2011 Z. z., o rozpočtovej zodpovednosti, který nabyl dělené účinnosti 1. 3. 2012 a zbývající ustanovení poté 1. 1. 2015.¹³¹ Naopak Česká republika tuto povinnost včas nesplnila a zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti přijala do svého právního řádu až s účinností od 21. 2. 2017. Na rozdíl od Slovenské republiky přijala Česká republika zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti ve formě běžného zákona, neboť snahy o přijetí pravidel rozpočtové odpovědnosti v podobě ústavního zákona nebyly úspěšné. Slovenská republika následně přistoupila k Fiskálnímu paktu a stala se tak jednou z 25 zemí, které Fiskální pakt podepsaly současně s jeho přijetím. Jednalo se tak téměř o všechny členské státy. Česká republika se podpisu zdržela, ale s ratifikací Fiskálního paktu nakonec přece jen souhlasila a 6. 3. 2019 Fiskální pakt ratifikovala.¹³²

Na vnitrostátní úrovni je státní rozpočet dále upraven zákonem č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon upravuje slovenská rozpočtová pravidla. Svou povahou jej lze tedy přirovnat k českému zákonu o rozpočtových pravidlech. Každoročně je přijímán také zákon o štátnom rozpočte na příslušný rok. V tomto jsou obě právní úpravy obdobné.

Rozdíl však již spatřuji ve slovenské právní úpravě rozpočtového určení daní. Rozpočtové určení sdílených daní je upraveno v zákoně č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Jak je již z názvu zřejmé, jedinou sdílenou daní dle tohoto zákona je DPFO s výjimkou daně, která se vybírá srážkou. Na rozdíl od české úpravy se výnosy této daně dělí pouze mezi rozpočty obcí (30 %) a krajů (70 %).¹³³ Tento zákon poté provádí nariadenie vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy, které upravuje podrobné rozdělení výnosů daně jednotlivým obcím a krajům. V tomto se tedy liší od

¹³⁰ Čl. 15 Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Úř. Vest. L 306, 23. listopadu 2011.

¹³¹ Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z., o rozpočtovej zodpovednosti v znení neskorších predpisov.

¹³² Sdělení č. 46/2020 Sb. m.s., o přístupu České republiky ke Smlouvě o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii.

¹³³ § 1-2 zákona č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

České republiky, která v rámci zákona o rozpočtovém určení daní upravuje širší škálu výnosů daní, zahrnující daně z příjmů, DPH, daně spotřební a z nemovitých věcí. Další vymezení rozpočtového určení daní nalezneme ve slovenském zákoně o hazardních hrách, který stejně jako ZDHH stanovuje, že výnosy z odvodů z hazardních her se rozdělují mezi rozpočty obcí a státní rozpočet.¹³⁴

Ve slovenské právní úpravě dále nalezneme opatření MF Slovenské republiky z 8. 12. 2004 č. MF/010175/2004-42, kterým se ustanovuje druhová klasifikace, organizační klasifikace a ekonomická klasifikace rozpočtové klasifikace. Toto opatření představuje slovenskou úpravu rozpočtové skladby. S tímto opatřením souvisí i metodické pokyny MF Slovenské republiky. Co se týče jednotlivých hledisek, na základě kterých jsou tříděny rozpočtové příjmy a výdaje, vystačila si slovenská úprava pouze se čtyřmi hledisky, a to organizačním, druhovým, ekonomickým a funkčním. Funkční hledisko je stanoveno samostatně, a to vyhláškou Štatistického úradu Slovenskej republiky č. 195/2003 Z. z., kterou se vydáva štatistická klasifikácia vydavkov verejnej správy.¹³⁵ Slovenská právní úprava tedy stejně jako ta česká třídí příjmy a výdaje státního rozpočtu dle jednotlivých hledisek. Vyhláška o rozpočtové skladbě je však v rámci jednotlivých hledisek více propracovaná, což může přispívat k efektivnějšímu nakládání s veřejnými financemi. Na druhou stranu to však může vést ke složitějším administrativním procesům.

Co se týče třídění příjmů dle této rozpočtové klasifikace, dělí se dle ekonomického hlediska na daňové příjmy, nedaňové příjmy a na granty a transfery. Mezi daňové příjmy se řadí DPFO, DPPO, DPH, spotřební daně a daň z mezinárodního obchodu a ostatní daňové příjmy. Nedaňové příjmy tvoří příjmy z podnikání a vlastnictví majetku, administrativní poplatky (například správní nebo soudní poplatky), kapitálové příjmy, úroky z tuzemských a zahraničních úvěrů, odvod z hazardních her a jiné nedaňové příjmy. Příjmy z grantů a transferů jsou tvořeny tuzemskými a zahraničními granty a transfery. V případě zahraničních grantů a transferů jsou prostředky získávány z EU. V uvedeném výčtu nejsou uvedeny příjmy z pojistného, které v České republice patří mezi stěžejní příjem státního rozpočtu. Podle slovenské právní úpravy jsou totiž příjmy z pojistného součástí příjmů Sociální pojišťovny.¹³⁶

¹³⁴ § 71 zákona č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹³⁵ § 4 odst. 4 zákona č. 523/2004 Z. z., o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹³⁶ Ministerstvo financií SR. Metodické usmernenie MF SR a vysvetlivky k ekonomickej klasifikácii rozpočtovej klasifikácie. [online]. mfsr.sk, [cit. 8. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/verejne-financie/regulacny-komplex-pravnych-noriem-metodickych-postupov-z-oblasti-rozpocetoveho->

Podle české právní úpravy jsou například administrativní poplatky a daň z hazardních her v rámci rozpočtové skladby klasifikovány jako daňové příjmy. Naproti tomu ve slovenské rozpočtové klasifikaci jsou tyto příjmy považovány za nedaňové. Naopak daň z mezinárodního obchodu, která zahrnuje clo a je považována za daňový příjem, by v české rozpočtové skladbě byla řazena mezi nedaňové příjmy. Zde je tedy patrný odlišný přístup obou zemí k zařazení jednotlivých příjmů do kategorií.

Dalším rozdílem je také skutečnost, že Slovenská republika, na rozdíl od České republiky, přijala jako zákonné platidlo měnu euro. Toto zavedení bylo uskutečněno na základě zákona č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V důsledku toho jsou rozpočtované příjmy a výdaje Slovenské republiky uváděny v eurech.

Z provedeného srovnání lze shrnout, že právní úpravy v obou zemích vychází z podobných základů, rozchází se však co do právní síly a formy prisuzované jednotlivým právním předpisům. Rozdíly lze spatřovat také v rozpočtovém určení daní či způsobu třídění příjmů státního rozpočtu

Závěr

Cílem diplomové práce bylo provedení právní analýzy příjmové stránky státního rozpočtu, včetně vývoje její struktury a právní úpravy, které nastaly v důsledku legislativních změn a dále také působením vnějších vlivů na státní rozpočet České republiky v období let 2017-2023.

Teoretická část této práce se nejprve věnovala vymezení institutu státního rozpočtu, jeho postavení mezi veřejnými rozpočty a pramenům jeho právní úpravy. Následně byly podrobně rozebrány jednotlivé příjmy státního rozpočtu dle zákona o rozpočtových pravidlech. Značná pozornost byla věnována příjmům daňovým, neboť představují stěžejní příjmy státního rozpočtu. V rámci teoretické části bylo také vymezeno, jak jsou příjmy státního rozpočtu tříděny dle rozpočtové skladby.

Praktická část diplomové práce byla zaměřena na zhodnocení změn v právní úpravě dopadající na příjmovou stránku státního rozpočtu během let 2017-2023, přičemž byla zohledněna i některá opatření v rozpočtovém období roku 2024.

V průběhu sledovaného období byl do právního řádu zaveden zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, který byl přijat z důvodu implementace Směrnice Rady EU 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Tento zákon s sebou v rámci příjmů státního rozpočtu přinesl fiskální pravidla, která mají za cíl zajistit odpovědnější plánování příjmů a stanovují hranici pro maximální možný deficit státního rozpočtu, čímž by měla být udržena rovnováha mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu.

Další nově přijatou právní úpravou byla vyhláška o rozpočtové skladbě, která již v českém právním řádu jednou zavedena byla, její nové znění bylo přijato s ohledem na velké množství novel v průběhu let, zásadně se však neliší od její předchozí verze. Při právní analýze změn rozpočtové skladby bylo vycházeno z odpovědnostních a druhových hledisek, neboť právě tato hlediska se nejvíce dotýkají příjmů státního rozpočtu. Nejprve bylo z odpovědnostního hlediska zjištěno, jak se v průběhu sledovaného období obměnily jednotlivé rozpočtové kapitoly. Následně byly příjmy analyzovány z pohledu druhového hlediska. Dle druhového hlediska jsou členěny všechny příjmy dle příjmových druhů, prostřednictvím tohoto členění bylo tedy vyzorováno, které změny ve struktuře příjmové stránce během sledovaného období nastaly a jak se promítly v rámci legislativních změn. Bylo zjištěno, že nejvíce se druhové hledisko proměňuje v rámci třídy daňových příjmů. Je tomu tak z důvodu převažujícího podílu výnosů daňových příjmů na celkových příjmech státního rozpočtu.

Součástí práce bylo i zanalyzování jednotlivých proměn rozpočtového určení daní. Bylo zjištěno, že jednotlivými novelami zákona o rozpočtovém určení daní v období let 2017-2022, se rozpočtové určení měnilo ve prospěch rozpočtů územní samosprávy, a naopak tím byly snižovány příjmy, které by z těchto daní putovaly státu. S přijetím zákona o konsolidaci veřejných rozpočtů, který měl mimo jiné za cíl zvýšit příjmy státního rozpočtu, došlo po mnoha letech ke změně rozpočtového určení daní ve prospěch právě státního rozpočtu a z výhledového hlediska to vypadá, že se nebude jednat o jediné zvýšení podílu na výnosech těchto daní odváděných do státního rozpočtu.

Na příjmové stránce se v tomto období projeví i vnější vlivy spojené s celosvětovou pandemií koronaviru, válečný konflikt na Ukrajině a s ním související energetická krize. Období pandemie koronaviru v letech 2020-2021 bylo pro Českou republiku ze všech sledovaných let rozhodně tím nejtěžším. Během těchto let byla přijata celá řada opatření a legislativních změn, které se negativně podepsaly hlavně na daňových příjmech státního rozpočtu a v důsledku toho začal vznikat čím dál větší deficit státního rozpočtu. V momentě, kdy to již vypadalo, že se Česká republika vzpamatovává z tohoto krizového období, došlo ve světě k další události, a tou byla ruská invaze na Ukrajině, se kterou následně přišla energetická krize, vláda na tuto situaci reagovala zavedením dočasné mimořádné daně z neočekávaných zisků a odvodů z nadměrných příjmů z prodeje elektřiny, aby zvýšila příjmy do státního rozpočtu a nedošlo k prohloubení deficitu státního rozpočtu, predikce ohledně výnosů z těchto opatření však naplněny nebyly.

V samotném závěru této práce poté bylo provedeno mezinárodní porovnání právní úpravy příjmové stránky státního rozpočtu České republiky a Slovenské republiky. Z uvedeného srovnání vyplynulo, že ačkoliv právní úpravy v obou zemích vychází z obdobných principů, vykazují rozdíly například v právní síle a formách prisuzovaných jednotlivým právním předpisům, rozpočtovém určení daní či způsobu třídění příjmů státního rozpočtu.

Bibliografie

Monografie

- BOHÁČ, Radim. *Daňové příjmy veřejných rozpočtů v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 329 s.
- KARFÍKOVÁ, Marie a kol. *Teorie finančního práva a finanční vědy*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 346 s.
- PEKOVÁ, Jitka, JETMAR, Marek, TOTH Petr. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 784 s.
- HAMERNÍKOVÁ Bojka, MAAYTOVÁ Alena a kol. *Veřejné finance*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 340 s.
- MARKOVÁ, Hana. *Rozpočtové právo*. Praha: C. H. Beck, 2007, 248 s.
- ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. Praha: Leges, 2009, 208 s.
- SMRŽOVÁ HRUBÁ, Petra, MRKÝVKA Petr a kol. *Finanční a daňové právo*. 3. vydání. Praha: Aleš Čeněk s.r.o., 2020, 494 s.
- DRÁB, Ondřej a kol. *Zákon o daních z příjmu*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 1212 s.

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky.
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění vyhlášky č. 577/2020 Sb.
- Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 254/2016 Sb., kterým se mění zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí.
- Zákon č. 386/2020 Sb., kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy.
- Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 187/2016 Sb., o dani z hazardních her, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 17/2012 Sb., o celní správě ČR, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.
- Směrnice Rady EU 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Úř. Vest. L 306, 23. listopadu 2011.
- Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z., o rozpočtové zodpovědnosti v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 523/2004 Z. z., o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje

- Ministerstvo financí ČR. Státní závěrečný účet za rok 2018 [online]. mfcz.cz, 29. 10. 2019 [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2018/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2018-36452>.
- Ministerstvo financí ČR. Státní závěrečný účet za rok 2019. [online]. mfcz.cz, 2. 10. 2020 [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2019/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2019-39631>.

- Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2020*. [online]. mfcz.cz, 27. 4. 2021 [cit. 30. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocet/2020/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2020-41689>.
- Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2021*. [online]. mfcz.cz, 3. 5. 2022 [cit. 30. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocet/2021/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2021-47400>.
- Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2022*. [online]. mfcz.cz, 2. 5. 2023 [cit. 15. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocet/2022/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2022-51132>.
- Ministerstvo financí ČR. *Státní závěrečný účet za rok 2023*. [online]. mfcz.cz, 29. 4. 2024 [cit. 30. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocet/2023/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2023-55703>.
- Ministerstvo financí ČR. *Státní rozpočet v kostce-2024*. [online]. mfcz.cz, 26. 3. 2024 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2021-41404>.
- Česká národní banka. *Výroční zpráva – 2019* [online]. cnb.cz, 31. 12. 2019 [cit. 18. 5. 2024]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/o_cnb/.galleries/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zpráva_2019.pdf.
- PETŘÍČEK, Martin. *Kdo pomůže rozpočtu? Nápad na rozdělení zisku ČNB neprošel* [online]. idnes.cz, 19. 3. 2020 [cit. 18. 5. 2024]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/michl-cnb-banka-zisk-ekonomove-analyza.A200319_539704_ekonomika_svob.
- Česká správa sociálního zabezpečení. *Změny ve struktuře ČSSZ znamenají úsporu nákladů, méně administrativy, vyšší rychlost i rozšířené možnosti pro klienty*. [online]. cssz.cz, 28. 12. 2023. [cit. 14. 5. 2024]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/documents/20143/2139966/TZ_Změny_ve_struktuře_ČSSZ_znamenají%C3%AD_úsporu_nákladů_méně_administrativy_vyšší%AD_rychlost_i_rozšířené_možnosti_pro_klienty.pdf/5e5d464c-56c0-5825-49ef-11dbea7bc6c2.
- SÍKELA, Jozef. *O národním plánu obnovy*. [online]. planobnovy.cz, [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.planobnovy.cz/o-npo>.

- Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Vláda schválila kompenzační systém pro dodavatele za zastropované ceny energií*. [online]. mpo.gov.cz, 4. 1. 2023 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mpo.gov.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/vlada-schvalila-kompenzacni-system-pro-dodavatele-za-zastropovane-ceny-energii--271825>.
- VOCHOZKOVÁ, Tereza Rozálie. *Místo třiceti jen jednotky miliard. Stát vybere na bankovní windfall tax méně, než čekal*. [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 12. 11. 2023 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/misto-triceti-jen-jednotky-miliard-stat-vybere-na-bankovni-windfall-tax-mene-nez-cekal-342821>.
- ZEMAN, Drahošlav. *Stanjura chce vyjednávat o zrušení windfall tax*. [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 6. 7. 2024 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/stanjura-chce-vyjednavat-o-zruseni-windfall-tax-350887>.
- Česká tisková kancelář. *Obce dostanou víc peněz z DPH, přijdou o daně od podnikatelů*. denik.cz, 16. 12. 2015 [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/obce-dostanou-vic-penez-z-dph-prijdou-o-dane-od-podnikatelu-20151216.html.
- Ministerstvo financí ČR. *Fiskální pravidla*. [online]. mfc.cz [cit. 20. 6. 2024]. Dostupné z: https://www.mfc.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2007-Q1-c-0004_4-Tema-Fiskalni-pravidla.pdf.
- Ministerstvo financí SR. *Metodické usmernenie MF SR a vysvetlivky k ekonomickej klasifikácii rozpočtovej klasifikácie*. [online]. mfsr.sk, [cit. 8. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/verejne-financie/regulacny-komplex-pravnych-noriem-metodickyh-postupov-z-oblasti-rozpocetoveho-procesu-rozpocetova-klasifikacia/metodicke-usmernenie-mf-sr-vysvetlivky-k-ekonomickej-klasifikacii-rozpocetovej-klasifikacie/>

Ostatní

- ŠKUREK, Martin. Jak je důležité mít nejvyšší stavební úřad. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2022, Vol 17, No. 2, s. 31-49.
- KOZIEĽ, Michal. Formy činnosti Národní rozpočtové rady. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2022, Vol 17, No. 3, s. 15-24.
- MOLÍN, Jan. Stručně k dani z neočekávaných zisků. *Auditor*. 2023, č. 1, s. 18-21.
- PITTERLING, Marcel. Daň z příjmů fyzických osob po novelách přijatých v roce 2020. *Účetní a daně*, 2021, č. 5, s. 4-12.

- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 349/2023 Sb.
- Rozhodnutí Rady (EU, Euratom) 2020/2053 ze dne 14. prosince 2020 o systému vlastních zdrojů Evropské unie a o zrušení rozhodnutí 2014/335 EU, Euratom. Úř. Vest. L 424, 15. 12. 2020.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 23/2017 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 464/2023 Sb.
- Důvodová zpráva k návrhu vyhlášky č. 412/2021 Sb.
- Sdělení č. 46/2020 Sb. m.s., o přístupu České republiky ke Smlouvě o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii.
- Důvodová zpráva k vyhlášce č. 402/2022 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 187/2016 Sb.

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje podrobné právní analýze příjmové stránky státního rozpočtu. V úvodní části je detailně rozebrán institut státního rozpočtu a klíčové pojmy s ním související. Následně je definována struktura příjmů dle platných rozpočtových pravidel a podrobně rozebráno je i třídění příjmů dle rozpočtové skladby. Práce rovněž zahrnuje analýzu legislativních změn příjmové stránky státního rozpočtu během sledovaného období v letech 2017–2023.

Abstract

The thesis provides a detailed legal analysis of the revenue side of the state budget. In the introductory part, the institute of the state budget and key concepts related to it are discussed in detail. Subsequently, the structure of revenues according to the applicable budget rules is defined and the classification of revenues according to the budget composition is also discussed in detail. The thesis also includes an analysis of legislative changes to the revenue side of the state budget during the period 2017-2023.

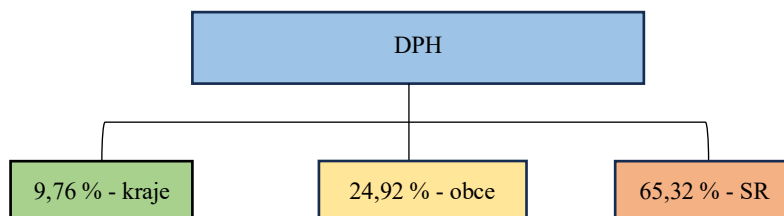
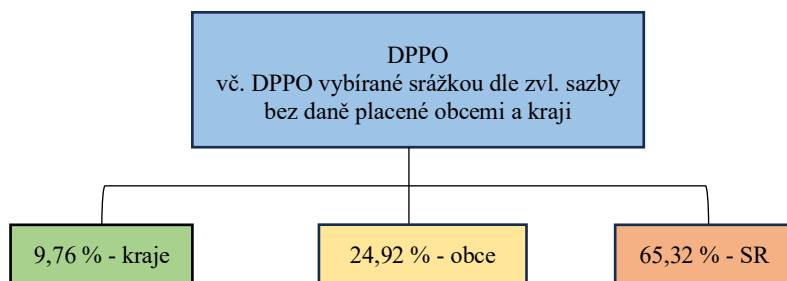
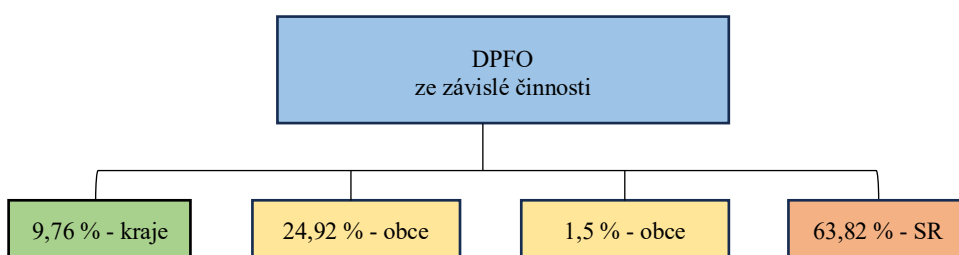
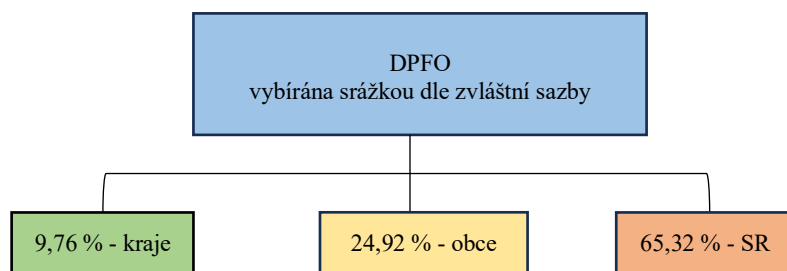
Klíčová slova

Státní rozpočet, příjmy státního rozpočtu, rozpočtové určení daní, rozpočtová skladba, rozpočtová pravidla.

Key words

State Budget, State Budget Revenues, Budget determination of Taxes, Budget Composition, Budget Rules.

Příloha č. 1

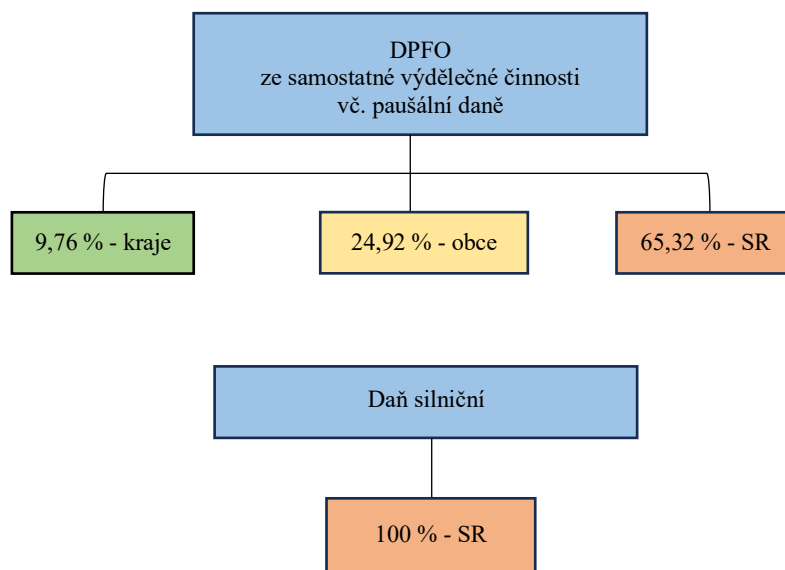

Schéma č. 1: Rozpočtové určení daní s výnosy do státního rozpočtu platné od 1. 1. 2024

Zdroj: Zákon o rozpočtovém určení daní, vlastní zpracování.

Příloha č. 2

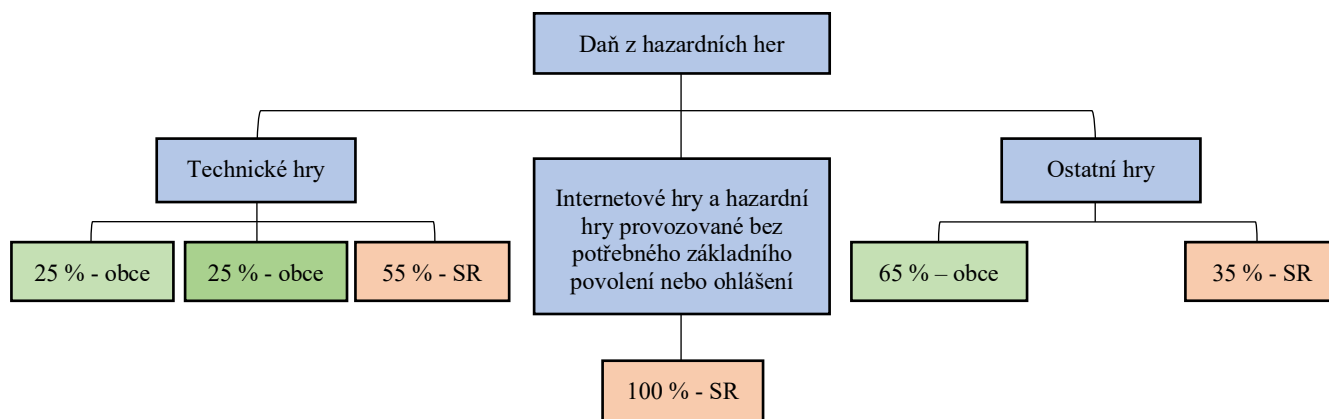
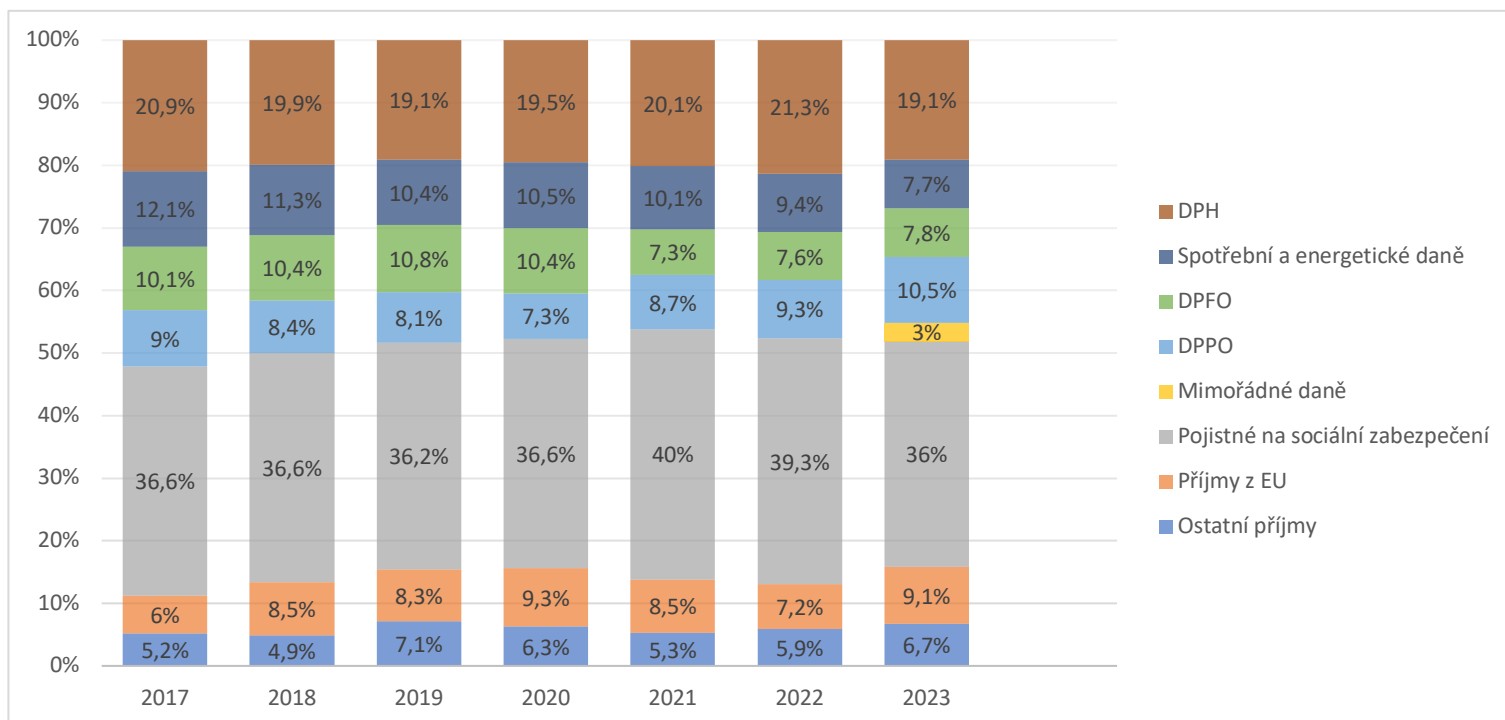

Schéma č. 2: Rozpočtové určení daně z hazardních her platné od 1. 1. 2024

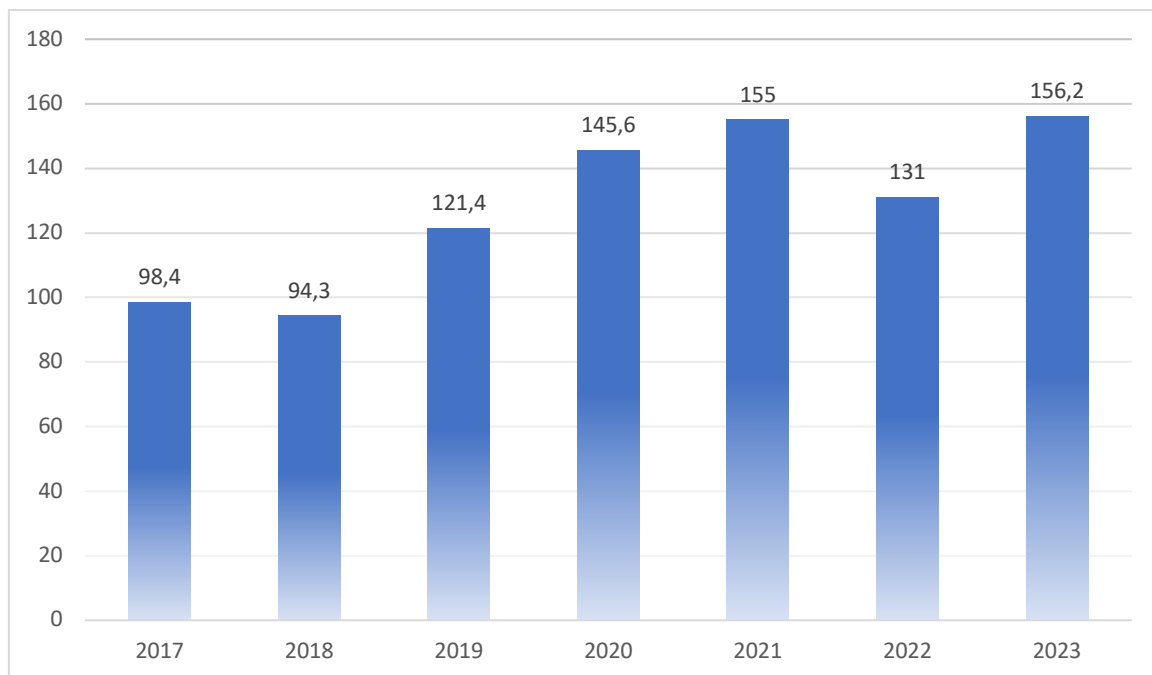
Zdroj: ZDHH, vlastní zpracování.

Příloha č. 3

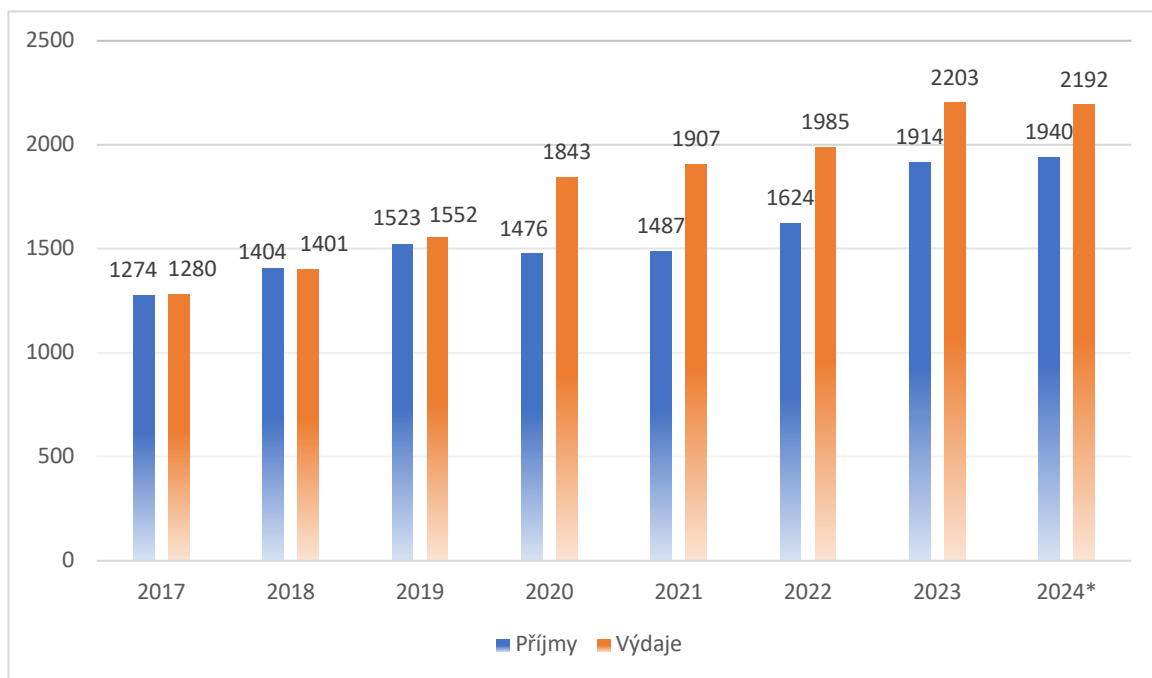
Graf č. 1: Struktura příjmů státního rozpočtu v období 2017-2023

Zdroj: Ministerstvo financí ČR. Státní závěrečný účet za rok 2023. [online]. mfcz.cz, 29. 4. 2024 [cit. 7. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2023/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2023-55703>, vlastní zpracování.

Graf č. 2: Vývoj příjmů České republiky z EU zahrnující příjmy z NGEU v mld. Kč

Zdroj: MF ČR. Státní závěrečný účet za rok 2023. [online]. mfcr.cz, 29. 4. 2024 [cit. 30. 6. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2023/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2023-55703>, vlastní zpracování.

Graf č. 3: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu v mld. Kč

Zdroj: MF ČR. Státní rozpočet v kostce - 2024 [online]. mfcz.cz, 26. 3. 2024 [cit. 6. 7. 2024]. Dostupné z: <https://www.mfcz.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2024-55374>, vlastní zpracování.

*Pro rok 2024 se jedná o plánované příjmy a výdaje.